

MAAHANMUUTTAJAT MAAN MUUTTAJINA

Maahanmuuttotaustaisten kuntavaaliehdokkaiden maahanmuuttotaustaa
koskevat edustusväitteet

Pauliina Ritvanen
Jyväskylän yliopisto
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Valtio-oppi
Maisterintutkielma
Syksy 2020

TIIVISTELMÄ

MAAHANMUUTTAJAT MAAN MUUTTAJINA

Maahanmuuttotasaisten kuntavaaliehdokkaiden maahanmuuttotasaista koskevat edustusväitteet

Pauliina Ritvanen

Valtio-oppi

Maisterintutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Hanna-Mari Kivistö

Syksy 2020

61 sivua

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, millaisia edustusväitteitä maahanmuuttotasaisten kuntavaaliehdokkaat tekevät maahanmuuttotasaista koskien Helsingin vuoden 2017 kuntavaalien kontekstissa. Tutkimus tukeutuu Michael Sawardin teoriaan edustuksesta edustusväitteinä. Painotus on siinä, että edustusväitteen yleisön tulee tunnustaa ja arvioida ne. Analyysimenetelmänä on käytetty diskurssianalyysia, jonka on nähty soveltuvan hyvin sekä edustusväiteteoriaan että aineistoon. Tutkimuksen aineisto koostuu ehdokkaiden vaalikampanjointiin käyttämistä verkkosivuista. Aineistoa on rajattu niin, että analysoitavaksi on valikoitunut se tekstimateriaali, jossa käsitellään maahanmuuttotasaistaan liittyväksi määritettyjä aihealueita.

Analyysin perusteella muodostettiin neljä edustusväitekategoriata: suorat edustusväitteet, oma tausta edustusväitteenä, oma toiminta edustusväitteenä ja vaalikonevastaukset edustusväitteenä. Havaittiin, ettei suorita edustusväitteitä tehty *minä edustan x:ää* -muotoilulla, vaan eri aiheiden ajamisen ilmaisemisena. Todettiin, että ehdokkaat nostivat maahanmuuttotasaistaan liitetyistä aiheista esille erityisesti kotouttamisen, monikulttuurisuuden ja rasismien. Omasta maahanmuuttotasaista kertominen ajateltiin edustusväiteeksi deskriptiivisen edustuksen näkökulmasta. Huomioitiin että itseän viitattiin vain harvoin maahanmuuttotasaistaan liitetyillä substantiiveilla. Tutkimuksessa huomattiin, että myös omasta aiemmasta toiminnasta maahanmuuttotasaistaan asioiden hyväksi kerrottiin odotusten vastaisesti suhteellisen harvoin. Näiden kolmen edustusväitteen kategorioita ajateltiin voitavan hyödyntää muissakin poliittista edustusta edustusväitteiden avulla tarkastelevissa tutkimuksissa. Arvioitiin, että niitä voitaisiin käyttää myös vaalikampanjoinnin argumentoinnin suunnittelussa.

Avainsanat: maahanmuuttajat, maahanmuuttotasaista, edustus, edustusväitteet, kuntavaalit

SISÄLLYS

1 Johdanto.....	2
2 Edustuksellinen demokratia ja edustusteoriat.....	7
2.1 Edustusteorioita, -malleja ja -rooleja.....	9
2.2 Michael Sawardin edustusteoria.....	12
2.2.1 Edustusväitteet.....	14
2.2.1.1 Edustusväitteiden ominaisuuksia.....	17
2.2.1.2 Edustusväitteiden legitimitetti.....	19
3 Maahanmuuttotaustaisten poliittinen osallistuminen.....	21
4 Tutkimustehtävä ja aineisto.....	26
4.1 Täsmennetty tutkimustehtävä.....	26
4.2 Tutkimuksen aineisto ja aineiston keruu.....	28
5 Diskurssianalyysi metodina.....	34
6 Maahanmuuttotaustaisten ehdokkaiden tekemät edustusväitteet.....	37
6.1 Suorat edustusväitteet.....	38
6.1.1 Minä-muotoiset edustusväitteet.....	39
6.1.2 Suoran edustusväitteen subjekti vastatussa kysymyksessä.....	41
6.1.3 Me-muotoiset edustusväitteet.....	42
6.1.4 Passiivimuotoiset edustusväitteet.....	43
6.1.5 Motot, iskulauseet ja tärkeiden aiheiden listaukset edustusväitteinä.....	45
6.2 Oma tausta edustusväitteenä.....	46
6.3 Oma toiminta edustusväitteenä.....	49
6.4 Vaalikonevastaukset edustusväitteinä.....	50
6.5 Moninaiset edustusväitteet.....	53
7 Yhteenveto.....	55
LÄHTEET.....	58

1 JOHDANTO

Vuonna 2017 Suomen väkiluku oli 5 513 130. Vieraskielisiä heistä oli 373 325.

Eli 6,8 prosenttia.

Vuoden 2017 kuntavaaleissa äänioikeutettuja oli 4 391 558. Vieraskielisiä heistä oli 250 278.

Eli 5,7 prosenttia.

Vuoden 2017 kuntavaaleissa ehdokkaita oli 33 618. Vieraskielisiä heistä oli 729.

Eli 2,2 prosenttia.

Vuoden 2017 kuntavaaleissa valittiin 8999 kunnanvaltuutettua. Vieraskielisiä heistä oli 66.

Eli 0,7 prosenttia.

(Tilastokeskus a, d & e; Sipinen & Wass 2018, 57–58.)

Maahanmuuttotaustaisten aliedustus on tilastollinen tosiasia. Se on myös yhteiskunnallinen, poliittinen ja yksilöllinen tosiasia, jolla on myös vaikutuksensa kaikilla edellä mainituilla tasoilla. Tässä maisterintutkielmassa tutkielmassa on kiinnostuttu poliittisesta tasosta. Tutkielmassa tarkastellaan vuoden 2017 Helsingin kuntavaalien maahanmuuttotaustaisten kuntavaaliehdokkaiden tekemiä edustusväitteitä vaalikampanjointiin käytetyiltä verkkosivustoilta. Mielenkiinto on kohdistettu maahanmuuttotaustaisiin ja maahanmuuttoaiheisiin kytkeytyviin edustusväitteisiin. Michael Sawardin teoretisointia ohjenuorana käyttäen yritetään diskurssianalyysin avulla selvittää, millaisia edustusväitteitä ehdokkaat tekevät ja miten niitä tulkitaan. Tutkielmassa ei siis esimerkiksi pureuduta poliittisen aliedustuksen syihin, vaan ajatuksena on, että kaikki maahanmuuttotaustaisten poliittista osallistumista käsittelevä tutkimus on samalla osa poliittisesta aliedustuksesta käytyä tieteellistä ja yhteiskunnallista keskustelua.

Maahanmuuttotaustaisten poliittinen aliedustus on siis – syystäkin – aihe, joka tulee lähes välttämättä esille tutkittaessa maahanmuuttotaustaisia henkilöitä politiikan tutkimuksen viitekehyksissä. Aliedustukselle on annettu monia eri syitä, joista yhdenkään ei voine sanoa selittävän koko ilmiötä. Maahanmuuttotaustaisten poliittista integraatiota on ylipäättänsä tutkittu huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi integroitumista työelämään, joten poliittisen aliedustuksen ymmärtäminen on vielä vaillinaista maahanmuuttotutkijapiireissäkkin. Tutkimuksen vähäisyys vaivaa sekä virallisissa poliittisissa organisaatioissa että epävirallisten poliittisten toimijoiden keskuudessa esiintyvää aliedustusta, vaikka maahanmuuttajien poliittiselle osallistumiselle on todettu selkeästi olevan merkittäviä esteitä. (Bloemraad & Schönwälder 2013, 565–567.)

Olemassa oleva tutkimus maahanmuuttotaustaisten poliittisesta toiminnasta on usein keskittynyt maahanmuuttotaustaisen äänestäjäkunnan tutkimiseen. Eritoten maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen alhainen äänestysprosentti on kiinnostanut tutkijoita. Ruotsissa on huomattu, että toisin kuin muiden historian saatossa uusien äänestäjäkuntaan hyväksytyjen ryhmien (esimerkiksi työväenluokka tai naiset), ei maahanmuuttotaustaisten äänestysinto ole hiljaisen alun jälkeen kasvanut (Bäck & Soininen 1998, 35). Syitä äänestysprosentin pienuuteen lienee monia, joista toiset ovat tyypillisesti myös niin sanottujen natiivikansalaisten vähäisen äänestysaktiivisuuden selittäjiä, kuten nuori ikä tai vähäinen koulutus. Tiedon puute, kieliongelmat, kotoutumattomuus ja kuulumattomuuden tuntemukset ovat sitä vastoin erityisesti nähty juuri maahanmuuttotaustaisten äänestämättömyyteen liittyviksi syiksi. Näidenkin syiden kohdalla tulee muistaa, etteivät ne kosketa kaikkia maahanmuuttotaustaisia samalla tavalla, vaan maahanmuuttotaustaisetkin jakautuvat moniin erilaisiin ryhmiin – ja yksilöihin – joiden välillä on huomattavia eroja taustatekijöissä. (emt., 36.)

Lea Klarenbeek ja Marjukka Weide (2019) puhuvat eurooppalaisessa integraatiodiskurssissa vallitsevasta osallistumisparadoksista (*participation paradox*), jolla he tarkoittavat kaksijakoista tilannetta, jossa maahanmuuttotaustaisilta toisaalta vaaditaan poliittista osallistumista, mutta toisaalta sallitaan vaan tietynlainen, ennalta määritelty osallistuminen. Maahanmuuttotaustaisen tulee siis olla hyvä ja kuuliainen osallistuja, jonka tulee osallistua poliittisesti, mutta vain kyseisen valtion normien mukaisesti (emt.). Poliittinen osallistuminen määrittyykin maahanmuuttotaustaisten kohdalla vain oikeanlaiseksi integroitumiseksi kansalaiseksi, mutta omien intressien ajaminen ja tavoittelu poliittisesti

osallistumalla ei ole hyväksyttyä. Maahanmuuttotaustaisten poliittinen osallistuminen ei siis saa paradoksin mukaan tähdätä yhteiskunnassa vallitsevan olotilan muuttamiseen ja kehittämiseen – eli maahanmuuttotaustaisten omat, erityiset tarpeet eivät saa olla etusijalla poliittisessa osallistumisessa. (Klarenbeek & Weide 2019.) Suomen somaleita osallistuvina kansalaisina tutkineet Päivi Pirkkalainen, Hanna Wass ja Marjukka Weide (2016, 75) ovatkin todenneet, että ”vaaleissa äänestämisen tai yhdistyksen perustaminen eivät välttämättä vaikuta somalien elinolosuhteiden kannalta keskeisiin asioihin”. Ei siis kuitenkaan ole suotavaa, että maahanmuuttotaustainen jättäytyy poliittisen osallistumisen ulkopuolelle. Silloin hän olisi merkki kahdenlaisesta epäonnistumisesta: demokratiaan ja kotouttamiseen liittyvästä. (Klarenbeek & Weide 2019, 11.) Osallistumisparadoksi siis itse asiassa rajoittaa maahanmuuttotaustaisten poliittista vapautta, vaikka se samanaikaisesti kannustaa poliittiseen osallistumiseen. Osallistumisparadoksinakaan kohdalla maahanmuuttotaustaisia ei kuitenkaan voi ajatella vain yhtenä, homogeenisena ryhmänä, vaan se vaikuttaa erilaisiin ihmisiin eri tavalla. Kaikki eivät ole oikeutettuja osallistumaan samalla tavalla. Osallistumisparadoksi vaikuttaakin erityisesti ulkomaalaisten (kansalaistamattomien) asukkaiden demokraattiseen asemaan, joiden osallistumisoikeuskin voi olla vaakalaudalla. (Klarenbeek & Weide 2019.)

Aliedustus vaikuttaa paitsi maahanmuuttotaustaisiin myös yhteiskuntaan laajemmin. Maahanmuuttotausta esimerkiksi tuo uuden kulman poliittiseen edustukseen (Bloemraad & Schönwälder 2013, 568). Maahanmuuttotaustaiset voivat tuovat erityisesti politiikan sisältöön uusia aiheita, mutta niin ikään poliittiset prosessit itsessään saattavat tarvita muutosta, joiden ennustaminen on aiheisältöä vaikeampaa. Juuri nämä muutokset aiheuttavatkin Klarenbeekin ja Weiden (2019) kuvaaman osallistumisparadoksin, kun yhtäältä vaaditaan maahanmuuttotaustaisten poliittista osallistumista yhteiskuntaan integroitumisen takia, mutta samanaikaisesti heidän osallistumistaan pelätään, koska sen nähdään uhkaavan liberaalin demokraattisen yhteiskunnan vakautta ja arvoja.

Maahanmuuttotaustaisten osallistumisesta keskustellaan kuitenkin usein ennemminkin integraation näkökulmasta, sen sijaan että mietittäisiin, mitä se tarkoittaa yhteiskunnan poliittiselle demokratialle (Klarenbeek & Weide 2019, 11). Niin myös Pirkkalainen ym. (2016) esitellessään Suomen somalien osallistumista käsittelevät poliittista osallistumista kotoutumisen kannalta: heidän mukaansa Suomen somalit ovat aktiivisia yhdistystoiminnassa ja äänestäjinä – kaksi asiaa, jotka Suomen poliittisen osallistumisen

kulttuurissa ovat olennaisia. Tutkijat kuitenkin mainitsevat myös, että ”vaaliosallistuminen on hidaskäyttö tapa yrittää muuttaa työmarkkinoiden rakennetta, yhteiskunnan yleistä asenneilmapiiriä ja rakenteellista rasismia” (Pirkkalainen ym. 2016, 75). Juuri vaali- ja järjestöosallistumisen hitaus ja ”tehottomuus” puoltaisivatkin maahanmuuttotaustaisten tarvetta toimia edustajina poliittisessa päätöksenteossa.

Toisaalta on myös pohdittu mitä ongelmia eri vähemmistöryhmien mukaantulo voisi aiheuttaa. Esimerkiksi Robert E. Goodin (2004) on kirjoittanut siitä, että edustusinstituutioissa on vaikeaa huomioida kaikkea edustettavien keskuudessa olemassa olevaa erilaisuutta. Edustuksessa on usein haettu laajaa kattavuutta useiden vähemmistöryhmien suhteen. Yksilöt ovat kuitenkin erilaisia, vaikka kuuluisivatkin samaan vähemmistöön. Myös intersektionaalisuus lisää edustajien määrää, jos ajatellaan jokaisen vähemmistön tarvitsevan oman edustajansa hallinnossa. (emt., 460–462.) Täydelliseen kattavuuteen pyrkiminen voisikin olla haitallista edustusinstituution toiminnan kannalta, esimerkiksi deliberatiivisessa hallintoelimestä ei deliberatio onnistu, jos hallintoelimen koko on liian suuri (emt., 457). Mahdollisimman laaja edustus auttaa kuitenkin Goodinin (2009, 464–465) mukaan näkemään ja tiedostamaan erilaisuuden kirjon sekä laajentamaan ajattelun perspektiiviä. Toisaalta hänen mukaansa se, että kaikki eivät voi koko ajan olla edustettuina, voi olla hyväkin asia juuri siksi, että silloin edustajat joutuvat harkitsemaan ja puntaroimaan toisten mielipiteitä, tarpeita ja intressejä (emt., 467).

Vaikka maahanmuuttotaustaa omaamattomat edustajatkin voivat ajaa maahanmuuttotaustaisten etuja, voi päätöksentekuelimien monimuotoisuuden ja -arvoisuuden puute olla merkki ulossulkemisesta ja demokratian toimimattomuudesta (Bloemraad & Schönwälder 2013, 565). Demokraattinen prosessi onkin jollain tapaa epäonnistunut, jos maahanmuuttotaustaiset ovat selkeästi aliedustettuina poliittisessa päätöksenteossa (Bäck & Soininen 1998, 30). Voiko demokratian nimittäin sanoa toimivan hyvin, jos nimellisistä osallistumisoikeuksista huolimatta osa sen yksilöistä ei ole mukana päätöksenteossa? Poliittisen järjestelmän legitimitetti voi olla uhattuna, jos vähemmistöt ovat aliedustettuina päätöksenteossa (Dancygier ym. 2015, 709).

Maahanmuuttoon liittyvät aiheet ovat nousseet keskeisiksi sisä- ja ulkopoliittisiksi kysymyksissä monissa Euroopan maissa erityisesti parin viime vuosikymmenen aikana. Tähän mennessä huomio on ollut ennemminkin maahanmuuttajien määrään ja heidän

kotouttamiseensa liittyvissä asioissa. Maahanmuuttotaustaisten määrän kasvaessa yhteiskunnissa kaivattaisiin kuitenkin yhä enenevässä määrin keskustelua – ja toimia – poliittisen edustuksen varmistamisesta. Myös itse poliittisen edustuksen idea vaatii uudelleenajattelua ja -muotoilua uusien toimijoiden ja instituutioiden myötä (Saward 2012, 124). Omalta osaltaan tällä maisterintutkielmalla yritetäänkin ottaa osaa maahanmuuttotaustaisten poliittista osallistumista käsittelevään tieteelliseen tutkimukseen, jota Suomessa ovat viritelleet muun muassa Marjukka Weide, Hanna Wass, Josefina Sipilinen ja Pasi Saukkonen. Tutkielma keskittyy maahanmuuttotaustaisiin kuntavaaliehdokkaisiin ja pyrkii edustusväitteiden kautta tarkastelemaan, millainen heidän suhteensa voi olla maahanmuuttotaustaisiin äänestäjiin. Samalla tullaan sanoneeksi jotakin siitä, millaisia maahanmuuttajadiskurssiin liittyviä aiheita maahanmuuttotaustaiset ehdokkaat painottavat.

Tutkielma alkaa luvun kaksi *Edustuksellinen demokratia ja edustusteorioiden* teoriaosuudella, jossa lyhyesti viitataan aiempaan edustusteoretisointiin ja sitten keskitytään Michael Sawardin edustusteoriaan ja sen tärkeimpään elementtiin, eli edustusväitteisiin. Luvussa kolme *Maahanmuuttotaustaisten poliittinen osallistuminen* tarkastellaan aiheesta tehtyjä aiempia tutkimuksia. Luvussa neljä *Tutkimustehtävä ja aineisto* täsmennetään tutkimustehtävää ja paneudutaan käytettyyn aineistoon ja sen keruuseen. Luku viisi *Diskurssianalyysi metodina* valottaa tutkielmassa käytettyä analyysimenetelmää. Luvussa kuusi *Maahanmuuttotaustaisten tekemät edustusväitteet* esitellään analyysiin tulokset. Luku seitsemän *Yhteenveto* tiivistää tutkimustulokset ja pohtii niiden merkitystä.

2 EDUSTUKSELLINEN DEMOKRATIA JA EDUSTUSTEORiat

Poliittisen edustuksen suhde demokratiaan on ollut pysyvästi puheenaiheena poliittisessa teoriassa, jossa suoran demokratian ihanne tavallisesti nähdään ongelmallisena. Esimerkiksi Ankersmit (2002, 115–123) epäilee kansanäänestyksiä ja suoraa demokratiaa, muun muassa koska suoran demokratian myötä myös hallituksen toiminnan kontrolloiminen on vaikeampaa. Nadia Urbinatin (2006, 31–32) mukaan edustuksellinen demokratia onkin suoraa vakaampi, koska suorassa demokratiassa puuttuu jatkuvuus, joka syntyy muun muassa narratiiveista, jotka yhdistävät eri aikojenkin äänestäjiä ja syntyvät äänestäjien äänestäessä vaaleissa tuoden täten esille poliittisia mielipiteitään. Jatkuvuutta tukee myös poliittisten puolueiden ja ryhmittymien olemassaolo. Jos äänestettäisiin yksittäisiä ehdokkaita, ei edustuksellisuuden tarvitsemaa jatkuvuutta syntyisi. (emt., 39.)

Edustuksellisessa demokratiassa on siis suoraa demokratiaa enemmän tilaa puheelle ja vuorovaikutukselle. Deliberatiivinen politiikka pitää yllä kansalaisten ja päättäjien suhdetta ja laajentaa politiikka käsitystä pelkkänä päätöksentekona tai äänestämisenä, mikä voi kannustaa poliittiseen osallistumiseen (Urbinati 2006, 16). Nykyään monilla hallinnonaloilla ja -tasoilla on ollut suositua kehittää erilaisia osallistamishankkeita, joita joskus perustellaan demokratian lisäämisellä, mutta tuon demokraattisuuden voi kyseenalaistaa. Osallistamishankkeissahan osallistujille, kuten vaikkapa kuntalaisille, tarjotaan – ainakin näennäisiä – osallistumismahdollisuuksia ja valtaa ohi edustuksellisen demokratian vaalien. (Ks. esim. Meriluoto & Litmanen 2019.). Ankersmit (2002, 115–116) pitää suoraa demokratiaa mahdollisesti hyvänä vain kahdessa tapauksessa: silloin kun poliittisesta ongelmasta ei voida keskustella tarpeen vaatimalla tavalla tai silloin kun poliittinen ongelma voidaan jollain tapaa erottaa isommasta kontekstista, joka vaatisi perehtyneempää tarkastelua ja keskustelua.

Urbinati (2006, 21) on listannut kolme konseptia, joissa suhtaudutaan edustukseen eri tavoin: juridinen, institutionaalinen ja poliittinen ajattelutapa. Juridisessa ajattelutavassa edustus on kuin yksityinen toimeksiantosopimus ja se on rajattu valtioinstituutioksi. Kansalaisen rooli osallistumisessa on vähäinen ja koskee vain vaaleja, joissa oletetaan äänestäjän arvioivan ennemminkin ehdokkaan persoonallisia ominaisuuksia kuin hänen poliittisia ajatuksiaan ja mielipiteitään. Juridinen ajattelutapa yksinkertaistaa edustuksen joksikin, joka ei välttämättä

kuvaa todellisuutta ja edustuksen moniulotteisuutta. Institutionaalisisessa ajattelutavassa edustus on tapa muodostaa instituutioita, ja yksilöiden tehtävä on valita lainsäätäjät. Poliittinen ajattelutapa taasen korostaa edustuksen ainutlaatuisuutta poliittisen mandaatin antajana. Yhteiskunta ja instituutiot ovat vuorovaikutuksessa kansalaisten osallistumistapojen ja -kanavien tehdessä yksityisestä ja yhteiskunnallisesta poliittista. Valitsijakunta ja edustajat luovat edustuksen poliittisen olemassaolon muotona. (emt., 21–24.)

Vaalit ovat olennainen osa edustuksellista demokratiaa. Urbinatin (2006, 14) mukaan ne samanaikaisesti sekä erottavat että yhdistävät kansalaisia ja hallituksia, koska ne luovat eräänlaisen erottavan kuilun (*gap*) valtion ja yhteiskunnan välille, mutta samalla myös mahdollistavat niiden keskinäisen kommunikaation. Ankersmitin (2002, 118) mukaan poliittinen edustus nimenomaan vaatii kuilun edustajan ja edustettavan välille, koska legitiimi poliittinen valta piilee juuri tässä kuilussa: mikään tietty instanssi ei omista suvereniteettia edustuksellisessa demokratiassa. Kuilulla hän tarkoittaa edustajien ja edustettavien välillä olevaa katkosta tai eroa mielipiteissä, mutta se ei kuitenkaan tarkoita välttämättä konfliktia – saatikka vääristelyä. Kuilun pienentymisen voi hänen mukaansa ajatella näkyvän suoran demokratian ihannoimisena ja vahvistumisena. (emt., 112–117.)

Vaalijärjestelmä voi toisaalta myös rajoittaa edustuksen resursseja ja esille nousevia kantoja, mikä voi olla demokratian näkökulmasta huolestuttavaa. Edustusteoretisointia uudistanut Michael Saward (2010, 89–92) on listannut muutamia vaalien ja demokratian suhteeseen liittyviä epäkohtia: 1) Voimme valita edustajat tiettyyn valtionhallintoon, mutta emme voi samalla tavalla valita valtionhallinnon muotoa. Eli voimme valita tietyn edustajan itsellemme, mutta tämä joutuu työskentelemään poliittisen järjestelmän asettamien raamien mukaisesti. 2) Valitut poliitikot korostavat poikkeuksetta – ja myös pakosti – vain tiettyjä aspekteja äänestäjäkunnastaan, jättäen samalla huomiotta joitakin toisia aspekteja. Myös äänestäjäkunnan muuttuvat ja vaihtuvat intressit aiheuttavat sen, että valittu ei koskaan pysty edustamaan äänestäjäkuntaansa kokonaan. Kampanjoissaan ehdokkaat saattavatkin, varsinaisten edustusväitteiden tekemisen sijaan, keskittyä luomaan ja esittämään sopivaa ja vetoavaa kuvaa itsestään. 3) Vaikka demokraattinen poliittinen järjestelmä esitetäänkin tavallisesti koko kansan järjestelmänä, niin ihmiset kokevat aina osallisuutensa eriasteisina. Poliittinen järjestelmä ei palvele vain kansalaisia yksilöinä, vaan myös valtiota. Tämä aiheuttaa sen, että edustajat voivat toimiessaan äänestäjäkuntansa intressejä vastaan vedota

valtion intresseihin. 4) Tavallisesti puolue valitsee ehdokkaat vaaleihin, joten olennaista valintaa on tapahtunut jo ennen kuin kansalaiset pääsevät valitsemaan. (Saward 2010, 89–92.)

Ankersmit (2002, 119) on esittänyt, että edustuksellinen demokratia on heikoimmillaan, kun sen pitäisi ratkaista itseensä liittyviä ongelmia. Se on siis huono ratkaisuväline silloin, edustuksellisen demokratian järjestelmässä itsessään on jokin ongelma. Urbinatillekaan (2006, 15 & 86) edustuksellinen demokratia ei ole täysin ongelmatonta: Siinä ehdokkaan ja äänestäjän välinen suhde on rajallinen sen vuoksi, että edustuksellisen demokratian järjestelmän ja yhteiskunnan vuorovaikutus ei toimi kunnolla, koska päättäjät ja instituutiot ovat herkempiä huomioimaan ennemminkin jollakin tavalla järjestyneitä yhteiskunnallisia vaikuttajia kuin yksittäistä kansalaista. Urbinatin (2006, 26) mukaan vaaleilla ja vaalikamppailulla on kuitenkin kaksi ylivertaista hyvettä: ne tekevät kansalaisista osallisia hallituksesta vapautumisessa ja opettavat tekemään sen rauhanomaisesti. Ilman vaaleja epäsuositusta ja vääränlaiseksi koetusta hallituksesta vapautuminen voi muodostua mittavaksi konfliktiksi, mistä on monia esimerkkejä historiassa ja nykypäivänäkin. Vaalit toimivat myös siis vallankumouksen vaihtoehtona (emt., 14). Ankersmitille (2002, 217) edustus on myös politiikan olemassaolon ehto: ilman edustusta ei olisi demokraattista politiikkaa.

Se että joku on vaaleilla valittu, ei kuitenkaan vielä takaa, että hän todella edustaisi tai voisi edustaa valitsijakuntaansa ja heidän moninaisia intressejään. Toisaalta kuitenkin vapaiden ja yhtäläisten vaalien julkisuus, säännöllisyys ja muodollisuus ovat perustava vahvuus vaaleilla valitun tekemille edustusväitteille. Valittu voi siis vedota valintaansa perustellessaan edustusväitteitään. (Saward 2010, 84–87.) Juuri vaalit takaavat sen, että edustajien ei kannata eivätkä he voi olla omassa kuplassaan yhteiskunnasta eristäytyneinä (Urbinati 2006, 26).

2.1 Edustusteorioita, -malleja ja -rooleja

Representaation ajatus ja moni teoria on lainattu estetiikasta, mutta ne soveltuvat helposti myös poliittisen representaation kuvaamiseen. Edustusta käsittelevät teoreetikot ovat jakaneet edustusteorioita, -malleja ja -rooleja monin eri tavoin. Edustusteorioinnin klassikkoasemaan noussut Hanna Pitkin (1967) on jakanut edustuksen *standing for* - ja *acting for* -edustukseen. Poliittisen edustuksen kontekstissa näihin viitataan myös

deskriptiivisenä edustuksena, joka perustuu edustajan ja edustettavan ulkoiseen vastaavuuteen, ja substantiivisena edustuksena, joka perustuu siihen, että edustaja ajatellaan jonkun tietyn äänestäjäryhmän asioiden ajajaksi.

Pitkin (1967) on jaotellut edustuksen myös peilikuva-, valtuutus- ja edunvalvontamalliin. Peilikuvamallissa (*resemblance*) edustuslaitoksen tulisi vastata kansaa pienoiskoossa. Edustajan ja kansalaisten yhteneväisyyttä kutsutaan myös kongruenssiksi. Äänestäjä siis etsii ominaisuuksiltaan itsensä kaltaista ehdokasta vaaleissa, koska ajattelee, että hän ajaisi äänestäjälle tärkeitä asioita politiikassa. Peilikuvamalli saatetaan poliittisessa representaatioissa hyväksyä intuitiivisesti (Ankersmit 2002, 108–109). Vaikka aina välillä voikin kuulla peilikuvamallin mukaisen ohjeen äänestää mahdollisimman itsensä kaltaista ehdokasta, todellisuudessa moni äänestäjä ei näin ole toiminut, mistä kertoo muun muassa parlamenttien ikä-, sukupuoli- ja koulutustasojakaumat verrattuna äänestäjäkuntaan (Kestilä-Kekkonen, Sipinen & Tiihonen 2018).

Peilikuvamalli on samankaltaisuuden representaatioteorian mukainen. Vaikka samankaltaisuuden representaatioteoria vaikuttaa houkuttelevalle ja toimivallekin poliittisen edustuksen kontekstissa, liittyy siihen Ankersmitin (2002, 108) mukaan myös omat ongelmansa: Ensiksikin on mahdotonta antaa yleisesti hyväksytyjä kriteereitä samankaltaisuudesta. Kuka pystyisi määrittelemään, milloin edustaja on tarpeeksi samankaltainen edustettavan kanssa toimiakseen edustajana? Toiseksi voi kiinnittää huomiota samankaltaisuuden absurdiuteen, josta esimerkkinä voi olla se, kuinka kaksi samaa kohdetta kuvaavaa taulua on keskenään samankaltaisempia kuin niiden kuvaama kohde. Poliittiseen edustukseen tätä voisi soveltaa ehkä ajattelemalla, että samankaltaiset ihmiset eivät välttämättä ole samaa mieltä asioista, tai vaikka olisivatkin, voi asioiden prioriteettijärjestys tai käsitys ongelmien ratkaisutavoista olla hyvin erilainen. Ihmisten poliittisiin mielipiteisiin ja toimintaan ”vaikuttavat arvot identiteetit ja intressit ovat monilukuisia ja monitahoisia” (Saukkonen 2002, 202). Kolmantena ongelmana on, että kieli ei ole samankaltainen kuvaamiensa kohteiden kanssa. Näin kieli ei voisi olla todellisuuden representaation, eli kuvaamisen, väline. Saattaa kuitenkin olla, että mihin tahansa vähemmistöön kuuluvien tunnetta marginalisoitumisesta voi vähentää pelkkä kyseiseen vähemmistöön kuuluvan edustajan olemassaolo (Dancygier ym. 2015, 703; Phillips 1995). Saukkosen (2002, 203) mukaan: ”Historiallisten kokemusten perusteella tiedetään, että jopa hyväntahtoisimpien ’vähemmistöjen auttajien’ käsitykset asian tilasta ja tavoitteista

saattavat poiketa suuresti vähemmistöjen sisällä vallitsevista käsityksistä.” Peilikuvamallilla on siis mielipiteitä jakava rooli edustusteorioissa.

Pitkinin (1967) valtuutus- ja edunvalvontamallien voi laskea olevan korvaavuuden representaatioteorian mukaisia, joka pohjaa ajatukseen, että representaatio on poissaolevan tekemistä jälleen näkyväksi. Tämä ajattelutapa ei vaadi edustajalta ja edustettavalta samankaltaisuutta, vaan edustaja korvaa edustettavan. Jos hylätään samankaltaisuuden representaatioteoria esimerkiksi korvaavuuden representaatioteorian avulla, voidaan poliittisessa edustuksessa ajatella sopivan edustajan olevan sellainen, joka kyvyiltään ja taidoiltaan on paras edustaja (Ankersmit 2002, 110). Valtuutusmallissa (*mandate*) edustaja toimii tietoisesti edustettavan tavoitteiden mukaisesti. Edunvalvontamallissa (*trustee*) edustaja taasen toimii itsenäisesti ohjenuoranaan se, mitä hän itse pitää edustettavan edun mukaisena. (Pitkin 1967.) Edunvalvontamallilla on ollut vahva asema poliittisen edustuksen teorian historiassa, mutta nykyään voidaan kysyä, toimiiko sama ihanne nyky-yhteiskunnassa, jossa poliittisia toimijoita on enemmän ja heidän roolinsa ovat muuttuneet. Anne Phillips (1995) onkin esittänyt eräänlaista *acting for* - ja *standing for* -edustusten yhdistämistä läsnäolonpolitiikaksi, jossa intressiedustusta täydennetään oikeanmukaisemmaksi mahdollistamalla eri vähemmistöjen mukanaolo.

Jane Mansbridge (2003, 515–523) on jakanut edustuksen teoreettiset mallit neljään kategoriaan: lupaukselliseen edustamiseen (*promissory representation*), ennakoivaan edustamiseen (*anticipatory representation*), korvaavaan edustamiseen (*surrogate representation*) ja gyroskooppiseen edustamiseen (*gyroscopic representation*). Lupauksellinen edustaminen on malli, jossa edustajat tekevät kampanjoissaan äänestäjille lupauksia. Lupausten lunastamisesta ei ole varmuutta. Ennakoivan edustamisen idea on, että edustaja toimii sen mukaan, mitä hän kuvittelee mahdollisten äänestäjien haluavan seuraavissa vaaleissa. (emt.) Korvaava edustaminen tarkoittaa, että edustaja toimii edustajana, vaikka edustettava ei kuulu hänen vaalipiiriinsä. Motiivina tälle voi olla esimerkiksi edustettavan rahallinen panostus edustajaan tai hänen kampanjaansa tai jokin edustajan taustan tietty erityispiirre, joka saa edustajan ajamaan tuon saman erityispiirteen omaavien asioita. (emt., 522–523.) Gyroskooppisessa edustuksessa edustajan ajatellaan toimivan äänestäjiensä hyväksi omien sisäisten vaikuttimiensa perusteella. Edustajalla on omat periaatteensa ja uskomuksensa, joiden myötävaikutuksella hän toimii ilman perinteistä

vastuuta äänestäjää kohtaan. (emt., 521.) Todellisuudessa nämäkään ideaalityypit harvoin löytyvät sellaisenaan, vaan edustajat toimivat eri tilanteissa eri mallien mukaan (emt., 515). Mansbridgen (2003, 515) mukaan tätä kuvausta edustusmalleista voi myös olla vaikea sovittaa yhteen perinteisen *mandaatti tai edunvalvoja* -jaon kanssa.

2.2 Michael Sawardin edustusteoria

Michael Sawardin vuonna 2006 ilmestynyt artikkeli *The Representative Claim* ja samanniminen teos vuodelta 2010 ovat muuttaneet poliittisen edustuksen teoriaa ja tutkimusta. Lisa Disch on kirjoittanut:

His very phrase ‘representative claim’ is having a nearly revolutionary effect on the way political theorists think and speak about political representation. It has brought to the fore that political representation is a creative activity and has directed political theorists to the tools of rhetorical analysis for understanding it. Saward is, thus, the first theorist in over 50 years to achieve conceptual innovations in the normative analysis of representative politics. (Disch 2012, 118.)

Sawardin (2010, 8) mukaan aiempi tutkimus edustuksesta on hyödyllistä ja käyttökelpoista, mutta samalla riittämätöntä. Se on keskittynyt liiaksi siihen, mitä edustus on, ja vähemmän siihen, mitä se tekee, ja tuo liian rajoittava normatiivinen edustuksen määrittely on kaventanut mahdollisuutta tulkita edustuksen moninaisuutta. Edustustutkimus on painottunut liiaksi virallisissa instituutioissa tapahtuvaan edustukseen ja keskittynyt turhan paljon edustuksen luokitteluun ja rooleihin joutuen toisinaan liian kauas tosielämän ongelmista. (emt., 9.)

Sawardin (2010, 12) mielestä Pitkin sivuuttaa aktiivisen symbolisen ja esteettisen edustuksen kategorioidessaan edustuksen aktiiviseen *acting for*- ja passiivisempaan *standing for* -edustukseen. Näin Pitkin ei huomioi, että *standing for* -edustuksessakin joku aktiivisesti tekee edustusväitteet. Saward (2010, 13) haluaakin kiinnittää huomionsa aktiivisuuden monipuolisempaan käsittämiseen, mikä hänen mukaansa auttaa laajentamaan edustuksen käsitettä. Tämä on hänen mukaansa tärkeää kahdesta syystä: Ensiksikin edustus ei koskaan vain ole, vaan joku aktiivisesti ja tarkoituksellisesti tuottaa sen jollekin. Toisekseen Pitkinin

tekemä dikotomia ei ole toimiva, koska *acting for*- ja *standing for* -edustus ovat aina toisiinsa liitoksissa. (emt., 13.)

Pitkinin yritys muodostaa laajempi teoria kokoamalla aiempien kirjoittajien teorioiden palasia yhteen, voi Sawardin (2010, 10–12) mukaan olla järkevääkin, mutta ei todellakaan kaiken kattavaa. Saward koittaa omalla teorian kehittelyllään vastata keskittymällä seikkoihin, joita aiempi tutkimus on jättänyt huomiotta tai pitänyt vähäpätöisinä. Hän pitää kuitenkin poliittisia teorioita kutakin omaan aikaansa sidoksissa olevina tuotteina, joista vain osa säilyttää käyttökelpoisuutensa oman aikansa yli. (emt., 4–8.). Saward (2010, 4) ilmoittaa käyttävänsä perspektiiviä, jota muut eivät ole tähän mennessä käyttäneet. Pyrkimys ei ole luoda synteisiä aiempien teoreetikoiden töistä eikä edes tukeutua heihin liian läheisesti. Tärkeää on tutkia edustuksen dynaamista luonnetta – mitä edustus tekee, ei mitä se on. (emt., 4.)

Edustus on perinteisesti ymmärretty jonkun poissaolevan läsnä olevaksi tekemisenä. Sawardin (2010, 39–42) mukaan ajatus läsnäolosta edustuksen perustana on liian rajoittava: Ensiksikin se vaatii jähmettyneen ja joustamattoman käsityksen sekä läsnäolon että edustuksen määritelmistä. Toiseksi se kannustaa poliittisen edustuksen binaariseen ajattelemiseen, mikä voi haitata ja yksipuolistaa todellisuuden havainnointia ja kuvaamista, koska dikotomiat tavallisesti jättävät jotain ulkopuolelle – jotakin jonka huomaaminen voi vaarantua, koska sitä ei osata edes etsiä. Kolmanneksi läsnäoloa edustuksen perustana ajattelevat määrittävät itsensä sen tuomareiksi, mikä on edustusta ja mikä ei.

Saward (2010, 39) vaatii, että edustuksen perustana tulee olla ajatus sen tapahtumaluonteesta. Oikean määritelmän sijaan tulisi keskittyä siihen, miten määritelmät on muodostettu. Saward (2010, 39) näkee edustuksen asiana, joka tehdään. Tässä edustus tapahtumana -lähestymistavassa tarkastellaan esimerkiksi niitä väitteitä, jotka antavat vaikutelman läsnä olevaksi tekemisestä. Edustus tapahtumana -lähestymistapa ei lukkiuta edustusta vain virallisiin, institutionaalisiin konteksteihin, vaan laajentaa edustuksen areenoita. (emt., 39–43.) Nykypäivän poliittisten toimijoiden joukon kasvaminen ja poliittisten instituutioiden lisääntyminen pakottavat ajattelemaan poliittista edustusta uusilla tavoilla (Saward 2012, 124). Kuten johdannossa mainittiin, tämä poliittisen edustuksen määritelmän laajentuminen saa myös kritiikkiä (Schweber 2016).

2.2.1 Edustusväitteet

Saward (2010, 35–45) määrittää edustusväitteiden tarkastelun poliittisen edustuksen tutkimisen pääasialliseksi työkaluksi, jonka avulla edustusteoria monipuolistuu ja täydentyy. Edustus on totuttu esittämään kolmimallina, jossa osapuolina ovat subjekti, objekti ja tarkoite (*referent*). Saward (2010, 36) kuitenkin haluaa laajentaa mallia lisäämällä siihen tekijän ja yleisön: ”A *maker* of representations – – puts forward a *subject* – – which stands for an *object* – – that is related to a *referent* – – and is offered to an *audience* – –.” Kuten on totuttu ajattelemaan, niin subjekti kyllä edustaa objektia, mutta edustusväitteellä on oma tekijänsä, joka voi olla subjekti itse, mutta yhtä hyvin joku muukin. Edustettuna eli objektina on oikeastaan *idea* edustettavasta ja todellista edustettua voi ennemminkin kutsua tarkoitteeksi (*referent*). Oleellista on myös, että edustusväitteet tarvitsevat aina myös yleisön, joka vastaanottaa edustusväitteet ja arvioi ne. (emt., 36.) Sawardin malli ei kuitenkaan tarkoita, että edustusväitteet puheessa tai tekstissä olisivat sanamuodoltaan välttämättä mallin kaltaisia. Maija Mattila (2016, 111) on esimerkiksi tutkinut eduskunnassa käytyjä Talvivaaraa koskevia keskusteluita, ja hän korostaa, että edustusväittämät eivät koskaan olleet muodoltaan *minä edustan* tai *hän edustaa*, vaan ne olivat epäsuorempia.

Mahdollinen edustaja joutuu esittämään väitteitä itsestään ja mahdollisista kannattajistaan. Mahdollisen kannattajajoukon jäsenillä on tavallisesti monia erilaisia, risteäviä intressejä, joten edustajaehdokas joutuu valitsemaan, rajaamaan ja muokkaamaan näkemyksen mahdollisesta kannattajakunnastaan. (Saward 2010, 44.) Saward esittää edustajan ja edustettavan suhteen seuraavalla tavalla:

If I allege that you, a potential constituent of mine, possess key characteristic X, and if I can get you to accept this characterization, I can then present myself as a subject possessing capacity or attribute Y that enables me to represent you by virtue of a certain resonance between X and Y (Saward 2010, 47).

Edustusväitteiden tekijä eräällä tapaa luo subjektin ja objektin – ainakin siinä mielessä, että hän tekee väitteen subjektin ja objektin suhteesta toisiinsa. Tekijä ja subjekti eivät siis välttämättä ole sama toimija, vaan väitteen subjektin edustajuuden puolesta voi esittää joku muukin kuin subjekti itse. Vakuuttava edustusväite on tyyliltään ja sisällöltään sellainen, jonka mahdollinen kannattajakunta tunnistaa ja joka ei siis ole täysin uusi ja ennen kuulematon. Tulee myös muistaa, että edustusväitteiden tekijä ei välttämättä ole hyvä tekemään niitä ja että hyväkin väite on aina silti kiistettävissä. (Saward 2010, 46–48.)

Saward (2010, 10) pitää Pitkinin teoriaa edustuksesta liian yksisuuntaisena. Pitkin keskittyy hänen mukaansa liiaksi edustajiin – edustettavien kustannuksella. Silloin juuri jää huomiotta edustettavien konstruointi, jota ei tulisi pitää itsestään tapahtuvana, ongelmattomana tai vailla tarvetta tieteelliseen tarkasteluun. Koska edustettava muotoutuu edustamisväitteiden myötä, kasvaa edustamisväitteen tekijän – ainakin jos hän on myös edustuksen subjekti – vastuu kyseisistä väitteistä aiempaan näkemykseen vaalien velvoittavuudesta nähden, mikä saattaa lisätä dialogisuutta erityisesti edustettavien kanssa (Thompson 2012, 113–114). Dario Castiglione (2012, 122) on nähnyt riskin siinä, että edustusväiteteoria painottaa liikaa edustajan konstruoivan edustettavan, jolloin edustettavan itsenäisyys ja omaehtoisuus vähenee. Käsitteiden subjekti ja objekti käyttäminen ei kuitenkaan tarkoita, että niiden suhde olisi yksisuuntainen ja vain subjekti olisi tekijä. Sekä subjekti että objekti konstruoivat toisiansa ja suhdettaan, joten Sawardin teoriasta puhutaan myös ”konstruktiivisena käänteenä”. (Castiglione 2012, 119; Disch 2012, 116.)

Edustusväitteet voivatkin toimia vain, jos on yleisö, joka tunnistaa ne. Yleisön tehtävänä on arvioida ja hyväksyä tai hylätä edustusväitteet. On kuitenkin tärkeää erottaa toisistaan yleisö (*audience*) ja valitsijakunta (*constituency*), sekä jakaa nämä kummatkin vielä tarkoitettuihin (*intended*) ja todellisiin (*actual*). Tarkoitettu valitsijakunta on se joukko, jonka puolesta väitetään puhuttavan/edustettavan. Tarkoitettu valitsijakunta on siis väitteen objekti. Todellinen valitsijakunta ovat ne, jotka tunnistavat väitteen tehdyn heille ja heidän puolestaan. Tarkoitettu yleisö on ne, joille puhutaan. Todellinen yleisö on joukko, joka havaitsee väitteen ja reagoi siihen jollakin tavalla. Valitsijakunta ja yleisö voivat olla sama asia, mutta tarkoitettu valitsijakunta voi olla myös vain osa tarkoitettua yleisöä – tai toisinpäin. Väitteen tekijä ei tavallisesti pysty täysin kontrolloimaan, ketä todellinen yleisö on tai kuinka väite tulkitaan. Niinpä todellinen valitsijakunta saattaa olla suurempikin kuin tarkoitettu valitsijakunta. (Saward 2010, 48–51.)

Myös valitsijakunnan voi ajatella tekevän väitteitä omasta asemastaan valitsijakuntana, joten myös sitä voisi olla hyödyllistä tarkastella samalla tavalla kuin edustukseen tai edustajaan on kiinnitetty huomiota (Schweber 2016). Todellisen valitsijakunnan, eli objektin, muodostuminen on osaltaan todellisen yleisön käsissä. Tarkoitettun valitsijakunnan tulee hyväksyä siitä itsestään tehty väite – hyväksyä väitteen tekijän määritelmä – jotta tarkoitettu valitsijakunta muodostuu todelliseksi. (Saward 2010, 52–53.) Sawardin (2010, 53) mukaan

edustusväitteen tekijä ”suggest to the potential audience: (a) you are, or you are part of, this audience; (b) you should accept this view, this construction – this representation – of these constituents; and (c) you should accept me as the one best placed to speak and act for them –”. Edustusväitteen tekijä haluaa tavallisesti kuitenkin esittää yleisönsä luonnollisena – ei jonakin, jonka hän itse osaltaan konstruoi (Saward 2010, 54).

Åsa Bengtsson ja Hanna Wass (2009) ovatkin tutkineet äänestäjien odotuksia edustuksesta. Vuoden 2007 eduskuntavaalitutkimusta tarkastelemalla he havaitsivat, että kansalaisten mielestä keskeisimmät edustuskohteet olivat kansanedustajien oma alue ja vaalipiiri. Myös edustajan oma puolue koetaan tärkeäksi edustuskohteeksi. (Bengtsson & Wass 2009, 193.) Oma vaalipiiri ja puolue edustuskohteina kuvastavat edunvalvontamallia, joka näin hahmottuukin suomalaisten eniten kannattamaksi edustustyyliksi. Toisaalta taas suomalaiset kannattavat myös näkemystä, että edustajan tulee ottaa ja olla selvillä äänestäjien näkemyksistä ja toimia edustustehtävässä niiden mukaan, minkä voi ajatella ennemminkin valtuutusmallin kannattamiseksi. Peilikuvamalli ei ole saa samanlaista suosiota, koska alle puolet vastaajista ajatteli, että eduskunnan tulisi vastata kansaa ikä- ja sukupuolijakaumaltaan, mikä on hieman yllättävää, koska usein keskustellaan tasapuolisesta edustuksesta. Edustajien ja edustettavien kongruenssia kannatetaankin enemmän niiden ryhmien keskuudessa, jotka ovat päätöksenteossa aliedustettuina, kuten naiset, vähemmän koulutetut tai matalampiin yhteiskuntaluokkiin itsensä laskevat. Myös ikä lisäsi peilikuvamallin kannatusta (emt., 195–201). Bengtssonin ja Wassin (2009, 201) mukaan heidän tutkimuksestaan käy ilmi, että äänestäjillä on selkeitä, mutta mahdollisesti yhteensovittamattomia, edustusrooleja koskevia odotuksia, jotka voivat olla systemaattisesti erilaisia äänestäjän sosiaalisen taustan ja poliittisen kiinnostuksen tai kiinnostuneisuuden mukaan.

Yleisö mielletään usein passiiviseksi vastaanottajaksi. Sawardille (2010, 54–55) yleisö on kuitenkin aktiivinen toimija, joka arvioi ja hyväksyy tai vastustaa esitettyjä väitteitä. Jokainen väite on vastustettavissa ja kiistettävissä. Väitteen tekijä voi yrittää väitteellään myös hiljentää yleisön tai sulkea sen pois poliittiselta areenalta. Hän tavallisesti haluaa myös määrittellä itsensä ja oman toimintansa tietyin käsittein, joihin yleisö ei voisi vaikuttaa. Edustusväitteiden ikävämpiä puolia tarkastellessa tulee kuitenkin muistaa, että edustusväitteiden tekeminen ei lähtökohtaisesti ole hyvä eikä paha asia. (emt., 54–55.)

Sawardin edustusmallilla voi kuvata hyvin laajaa joukkoa erilaisia edustusväitteitä, kuten virallisia ja epävirallisia. Saward (2010, 37) muistuttaa, että myöskään virallisesti valittu edustaja ei ole vapautettu symbolisten edustusväitteiden tekemisestä, vaan virallinen asema vain tarjoaa määrätyn kontekstin edustusväitteiden esittämiselle. Poliittinen edustus on hänelle ennemminkin väitteiden esittämistä kuin virallisten instituutioiden toimintaa (emt., 43). Keskittyminen edustamisväittämiin virallisempien valtuutusprosessien sijaan avaa edustuksen ajattelemiselle tilaa myös instituutioiden ulkopuolella (Castiglione 2012, 119; Saward 2012, 123; Mattila 2016, 105). Vaikka kaikki väitteet eivät olekaan edustusväitteitä, niin Sawardin (2010, 43) mukaan moni on – ainakin epäsuorasti. Howard Schweberille (2016) mahdollisimman laaja edustus on kuitenkin teoreettisen tason ongelma. Hänen mukaansa edustus ei voi käsitteenä kattaa kaikkea, joten liian inkluusiivinen poliittisen edustuksen määritelmä on haitallinen. Edustuskeskustelu on laajentanut edustuskäsitystä liikaa, jolloin edustuksen määrittely käy yhä hankalammaksi. Schweber puhuu sen puolesta, että ulossulkeminen ja rajaaminen on poliittisen edustuksen käsitteelle ja käytännölle olennainen ja välttämätön ehto. Toisaalta hän kuitenkin muistuttaa, että poliittinen edustus ei rajoitu mihinkään tiettyyn poliittiseen järjestelmään ja tiettyihin muodollisiin instituutioihin, vaan kulttuuriset ja institutionaaliset eroavaisuudet täytyy huomioida arvioitaessa edustuksellisia käytäntöjä (emt.).

2.2.1.1 Edustusväitteiden ominaisuuksia

Sawardin (2010, 70) mielestä poliittista edustusta on tulkittu liiaksi edustajien roolien mukaan. Hänen mukaansa nuo roolit tulisi nähdä ennemminkin moninaisina ja vaihtelevina edustusväitteiden resursseina, koska edustajat voivat ”näytellä” useampaa roolia samaan aikaan tai vaihdella niitä strategisesti. Edustajien mahduttaminen tiukkoihin, ennalta määrättyihin rooleihin voi häivyttää edustuksen olennaisen dynaamisen luonteen. (Saward 2010, 71–72.) Poliittinen edustus on hänen mukaansa performatiivista (esitettyä, näyteltyä):

Representing is performing, is action by actors, and the performance contains or adds up to a claim that someone is or can be representative. To an important extent, representation is not something external to its performance, but is something largely generated by the making, the performing, of claims to be representative. (Saward 2010, 66.)

Edustusväitteiden esittämisessä on tärkeässä osassa väitteen subjektin valikoitujen ja ideaalien ominaisuuksien esille tuominen. Yleisön tehtävänä on huomioida, arvioida ja arvottaa nuo ominaisuudet ja niiden totuudenmukaisuus. Tie poliittiseen menestykseen on juurikin edustusväitteiden onnistunut esittäminen. (Saward 2010, 66–67.)

Edustusväitteiden tekemisen performatiivisuuden havaitseminen auttaa myös ymmärtämään nykyistä tyytymättömyyttä politiikkaan: moni kokee poliitikkojen olevan epäaitoja – näyttävän jotakin (Saward 2010, 68). Mutta Sawardille (2010, 68) edustus on aina välttämättä performatiivista, vaikkakin käytetty esittämisen tyyli voi olla valittavissa. Poliittisen edustuksen performatiivisuus herättää kysymyksen, miksi sitten uskomme poliitikkojen edustusväitteitä, jos ne kerran aina ovat eräällä tapaa näyteltyjä. Saward (2010, 69–70) ehdottaa kolmea mahdollista selitystä: 1) Yleisön ymmärrys edustuksen performatiivisesta luonteesta voi saada yleisön myös hyväksymään sen. 2) Poliitiikan performatiivisuus on niin tavallista, että emme enää huomaa sitä – emmekä sitä, mikä on ei-performatiivista. 3) Performatiivisuus voi olla taidokkaasti rakennettua, jolloin se mukautuu tietyille yleisölle sopivaksi ja hyväksyttäväksi.

Poliittisessa edustuksessa on välttämättä myös kulttuurinen ulottuvuus, koska kulttuuri vaikuttaa siihen, millaisia edustusväitteitä voidaan ja kannattaa tehdä. Myös vaalilait ja poliittiset instituutiot tulee nähdä paikallisina kulttuurisina koodeina, joita edustusväitteen tekijä joutuu käyttämään toimiessaan. (Saward 2010, 75.) Simon Thompsonin (2012, 111) mielestä edustusväitteiden kulttuurinen ulottuvuus on tärkeä, koska se tuo huomioon edustamisväitteen tekijän tavan käyttää ja luoda uusia resursseja. Edustusväitteiden resurssit voivat olla julkilausumattomia taustatekijöitä tai etualalle nostettuja ominaisuuksia. Poliittisen edustusväitteen menestys riippuu Sawardin (2010, 73) mukaan suurelta osin kolmesta seikasta: 1) mitä resursseja kulttuurisesti (sekä myös henkilökohtaisesti ja taloudellisesti) on käytettävissä, 2) väitteen strategisesta mahdollisuudesta ja 3) väitteen tekijän luovuudesta.

Edustusväitteet ovat aina puolueellisia, mikä tarkoittaa, että ne ovat aina osittaisia ja sisältävät jonkun tekemiä tulkintoja. Jos kerta edustusväitteet ovat puolueellisia, niin onko olemassa ”oikeaa” ja ”totuudenmukaista” edustusta? Sawardin (2010, 79) mukaan liiallinen

totuuden tai oikeudellisuuden vaatiminen kuvastaa politiikan ymmärtämistä väärin: ei tule vaati sellaista, mitä politiikka ei voi lähtökohtaisesti toteuttaa. Hän kirjoittaa:

Representations, selective depictions, draw on a referent, a materially existing group or entity, and they partake of cultural codes that carry meaning and truth within specific social contexts. In these respects, truth is a core part of political representation. Alongside this, however, alternative representative claims (e.g., about voters' interests) can be no less efficacious, recognized, and accepted than the currently prevailing ones. (Saward 2010, 79.)

Sawardin (2010, 80) mielestä on olennaista ymmärtää, että väitteet tietyn edustuksen oikeudellisuudesta ovat turhia ja epäkiinnostavia, koska edustuksen luonteeseen kuuluu sen moninaisuus ja monitulkintaisuus.

2.2.1.2 Edustusväitteiden legitimitetti

Edustamisväitteisiin pohjautuvia teoretisointeja on kritisoitu siitä, että ne eivät mahdollista edustamisväittämien legitimoiminnin normatiivista arvioimista (Schweber 2016). Saward (2012, 124) kuitenkin muistuttaa, että edustamisväittämien nostaminen keskiöön on deskriptiivinen huomio – ei normatiivinen, jollaisten tekemistä hän haluaa karttaa voidakseen keskittyä edustuksen toiminnan tarkasteluun.

Jos edustus ajatellaan pääasiallisesti instituutioiden läsnäolon kautta, vedotaan tavallisesti demokraattisen legitimitetin kumpuavan organisatoristen rakenteiden vakiintuneisuudesta. Kun edustus ajatellaan tapahtumana, mutkistuu legitimitetin paikallistaminen. Saward tekee seuraavan muotoilun:

The essence of the approach to the question of democratic legitimacy which I defend is this: *provisionally acceptable claims to democratic legitimacy across society are those for which there is evidence of sufficient acceptance of claims by appropriate constituencies under reasonable conditions of judgment* (Saward 2010, 145, kursivointi alkuperäisessä).

Asiaankuuluva valitsijakunta (*appropriate constituency*) on Sawardin (2010, 145) mukaan edustusväitteiden demokraattisen legitimitetin pääasiallinen tuomari ja arvioija – eivät teoretikot tai muut tarkkailijat. Asiaankuuluva valitsijakunta muodostuu tarkoitetusta ja todellisesta valitsijakunnasta. Vaikka asiaankuuluvan valitsijakunnan tulisi olla pääasiallinen legitimitetin arvioija, niin usein he eivät kuitenkaan ole ainoita. Esimerkiksi todelliseen yleisöön kuuluvat median edustajat, jotka eivät kuulu tarkoitettuun

valitsijakuntaan, voivat suurestikin vaikuttaa edustusväitteen arviointiin. Tarkoitettu ja todellinen yleisö voi vaikuttaa vahvasti siihen, saavuttaako edustusväite tarkoitetun valitsijakunnan ja reagoiko valitsijakunta väitteeseen. (Saward 2010, 145–150.)

Mistä sitten voi tietää, että edustusväite on hyväksytty? Joskus hyväksyntä ilmaistaan julkisesti, mutta joskus taas ei. Vaaleihin perustuvan edustuksen kohdalla vapaat ja yhtäläiset vaalit ovat ikään kuin merkki edustusväitteen hyväksymisestä. Usein kuitenkin sen arviointi, onko edustusväite hyväksytty, vaatii arvioijalta tulkintaa. Vaikka jonkun tietyn väitteen tekijä omaisikin demokraattista legitimizeettiä, on tuo legitimizeetti luonteeltaan tilapäistä – ei pysyvä ominaisuus. (Saward 2010, 152–159). Kohtuulliset arvioinnin ehdot (*reasonable conditions of judgement*) tarkoittavat taustatekijöitä, joiden varassa arvioija toimii. Avoimessa yhteiskunnassa olosuhteet arvioinnille ovat tavallisesti paremmat, kuin rajoittavassa yhteiskunnassa. Olosuhteet voi tarkoittaa suurta joukkoa asioita, kuten esimerkiksi olemassa olevia instituutioita, käytäntöjä ja mahdollisuuksia. (Saward 2010, 154–155.)

3 MAAHANMUUTTOTAUSTAISTEN POLIITTINEN OSALLISTUMINEN

Aiempi tutkimus maahanmuuttotaustaisista edustajista tai ehdokkaista on Suomessa vähäistä. On tärkeä huomata, että muissa maissa tehty tutkimus ei tänäkään aiheen kohdalla välttämättä ole suoraan sovellettavissa suomalaisen kontekstiin. Tämä johtuu varsinkin kahdesta seikasta: Ensiksikin eri mailla on erilaisia poliittisia kulttuureja ja instituutioita, jotka muokkaavat edustajan ja ehdokkaana toimimista. Esimerkiksi Suomen avointa listavaalijärjestelmää voi pitää maahanmuuttotaustaisille suosiollisempaa suljettujen listojen vaalijärjestelmiä, joissa tutkimuksien mukaan ainakin etniseen vähemmistöön kuuluva maahanmuuttotaustainen sijoitetaan useammin listan loppupäähän, jolloin hänen läpimenoensa vaikeutuu (Sipinen & Wass 2018). Toisekseen maahanmuuttajiin liittyvä historia, volyyymi ja sosiaalinen nykytilanne vaihtelee maittain. Esimerkiksi Suomessa maahanmuutto on suhteellisen tuore ilmiö ja maahanmuuttajamäärät pieniä verrattuna vaikkapa Ruotsiin.

Marjukka Weide (2009, 86) on tutkinut pro gradu -työssään haastattelututkimuksella maahanmuuttotaustaisten kunnanvaltuutettujen edustajuuskäsityksiä ja politiikkaan lähtemisen motivaatioita ja todennut, että ”maahanmuuttaneelta ei voi vain maahanmuuttotaustansa vuoksi odottaa mitään tiettyä painotusta edustajuudessaan tai toimijuudessaan”. Hänen haastattelemaansa 12 kunnanvaltuutetusta ja yhdestä varavaltuutetusta vain neljä kertoi maahanmuuttaneiden asioiden ajamisen itselleen edustajana tärkeäksi tai pääasialliseksi tehtäväksi. Määrän pienuuteen vaikutti muun muassa se, että haastateltavista moni oli sellaisista kunnista, joissa maahanmuuttotaustaista väestöä oli kovin vähän, jolloin heidän edustajakseen julistautuminen ei ole mielekästä. (Weide 2009, 70–71.) Kuntavaalien äänestysprosentin mataluus vieraskielisten keskuudessa ja maahanmuuttotaustaisten sijoittuminen lähinnä pääkaupunkiseudulle ja isoimpiin kaupunkeihin aiheuttaa sen, että maahanmuuttotaustaiset äänestäjät ovat vaikuttavassa roolissa vain harvassa kunnassa (Sipinen & Wass 2018, 59). Weiden (2009, 71) haastatelluista osa ei kokenut maahanmuuttotaustaisiin liittyviä aiheita ollenkaan ajankohtaisina tai juurikaan kiinnostavina ja osa arvioi voivansa ottaa niitä tarvittaessa esille. Maahanmuuttotaustaisilta asukkailtaan harvalukuisissa kunnissa ehdokkaan ei siis ole olennaista esiintyä nimenomaan maahanmuuttotaustaisten edustajana. Suuremmissa

kaupungeissa maahanmuuttotaustaisista edustajista osa määrittelee maahanmuuttotaustan ainakin yhdeksi poliittisen motivaationsa ja edustuksensa lähtökohdaksi. (emt., 86.) Josefina Sipinen ja Hanna Wass (2018, 67) ovat tutkineet vuoden 2017 kuntavaalien ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita, joista 78 prosenttia katsoi edustavansa kuntansa kaikkia asukkaita, 18 prosenttia omia äänestäjiään, puoluettaan tai ryhmäänsä ja vain viisi prosenttia tiettyä väestöryhmää. Weiden (2009, 86) mukaan vaikei ajateltukaan toimittavan maahanmuuttotaustaisten asioiden edustajana, maahanmuuttotaustaa saatettiin kuitenkin käyttää itsensä profiloinnissa.

Veikko Isotalo (2018) on tutkinut juuri Helsingin vuoden 2017 maahanmuuttotaustaisia kuntavaaliehdokkaita muun muassa heidän vaalikonevastaustensa avulla. Hän havainnoi, että yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta kyseiset ehdokkaat vastasivat arvoiltaan edustamiaan puolueita (emt., 51). Isotalo (2018, 42–44) kiinnitti huomionsa myös siihen, että maahanmuuttotaustaisten ja kantaväestöön laskettavien ehdokkaiden ikärakenne erosi jonkin verran toisistaan: Valtaosa maahanmuuttotaustaisista ehdokkaista oli 45–59-vuotiaita, kun kantaväestöön kuuluvista ehdokkaista valtaosa oli 30–44-vuotiaita. Toisaalta maahanmuuttotaustaisista vain 7 prosenttia oli yli 60-vuotiaita verrattuna kantaväestön 21 prosenttiin. Myös alle 30-vuotiaita oli maahanmuuttotaustaisissa muutama prosenttiyksikkö enemmän. (emt., 42–44.)

Jonkin verran on tutkittu erilaisten resurssien vaikutusta maahanmuuttotaustaisten poliittiseen osallistumiseen. Keskimäärin maahanmuuttotaustaisten yksilölliset resurssit voivat olla syntyperäisiä kansalaisia vähäisemmät jo esimerkiksi kielen ja poliittisen järjestelmän tuntemisen takia, joiden kummankin oppiminen vie aikaa. 97 prosenttia tämän tutkielman tutkittavista ilmoitti suomen yhdeksi osaamistaan kielistä, mutta se ei vielä kerro mitään kielitaidon vahvuudesta (ks. Isotalo 2018, 48). Sipisen ja Wassin (2018, 78) tutkiessa laajempaa joukkoa maahanmuuttotaustaisia kuntavaaliehdokkaita 23 prosenttia ilmoitti ainakin jonkinasteisista vaikeuksista ymmärtää suomen- tai ruotsinkielistä puhetta. Sujuvaan kirjalliseen viestintään arvioi pystyvänsä noin puolet ehdokkaista, mutta toinen puoli arveli tekstintuottotaitonsa rajallisiksi (emt., 78.).

Poliittisiin verkoihin pyrkiessä jo olemassa olevat verkostot ovat usein merkittävässä roolissa. Usein verkostot ovat voineet rakentua jo monen sukupolven ajan ja niitä ”peritään”

vanhemmilta, joten maahanmuuttotaustaisten verkostot voivat olla jo tästä syystä heikommat. (Bloemraad & Schönwälder 2013, 568.) Toisaalta erilaisten taitojen ja verkostojen saaminen saattaa olla maahanmuuttotaustaisille motivaationa pyrkiä mukaan politiikkaan (Sipinen & Wass 2018, 70). Irene Bloemraad ja Karen Schönwälder (2013, 568) mainitsevat, että maahanmuuttotaustaisen kotimaan epädemokraattinen poliittinen kulttuuri voi vaikuttaa poliittiseen käyttäytymiseen ja asenteisiin uudessa asuinmaassa, mutta että empiiristä tutkimusta aiheesta ei ole. Ei voida kuitenkaan väittää, että samanlaiset yksilölliset resurssit varmistaisivat samanlaisen kohtelun eri ihmisille. Dancygierin ym. (2015) tutkimustulokset Ruotsista osoittavat pikemminkin, että henkilökohtaiset ominaisuudet ja resurssit, kuten koulutus, tulotaso, ikä, sukupuoli ja ammatti, vaikuttavat syntyjään ruotsalaisia vähäisemmin maahanmuuttotaustaisen mahdollisuuksiin tulla valituksi, vaikka niiden vaikutus onkin vuosikymmenien saatossa lisääntynyt myös maahanmuuttotaustaisten kohdalla. Maahanmuuttotaustaisten maassa oleskelun pituuden ja kansalaisuuden todettiin kuitenkin olevan maahanmuuttotaustaisten vaalimenestykseen positiivisesti vaikuttavia tekijöitä (emt.).

Myös erilaisten mahdollisuusrakenteiden vaikutusta maahanmuuttotaustaisten poliittiseen osallistumiseen on tutkittu. Yksi esimerkki merkittävistä ongelmista, joita esiintyy, vaikka lailliset osallistumisoikeudet ovat kunnossa, on syrjintä ja rasismi (esim. Dancygier ym. 2015). Kaikki maahanmuuttotaustaiset eivät koe samanlaista syrjintää tai rasismia, vaan etnisiin vähemmistöihin vaikutus on erilainen. On hyvä selvittää, ollaanko poliittisen osallistumisen ja edustuksen tutkimuksessa kiinnostuneita ennemminkin maahanmuuttotaustan vaikutuksista, jolloin tutkimuskohteena on ulkomaalaistaustaiset kaikkina, vai rasismin ja syrjinnän vaikutuksista, jolloin on hedelmällisempää keskittyä etnisiin vähemmistöihin. (Bloemraad & Schönwälder 2013, 566–569.) Maahanmuuttotausta tai etniseen vähemmistöön kuulumisen eivät kuitenkaan välttämättä vaikuta kaikissa poliittisissa järjestelmissä samalla tavoin poliittisiin menestymismahdollisuuksiin. Esimerkiksi Alex Street (2014) on arvioinut, että syrjintä ei juurikaan vaikuta siihen pieneen määrään maahanmuuttotaustaisten vähemmistöjen edustajia, jotka Saksassa ovat ehdokkaina, koska he ovat ehdolla puoluekentän vasemman laidan puolueissa. Kyseisten puolueiden ehdokkaita eivät maahanmuuttotaustaisiin torjuvasti suhtautuvat äänestäjät muutenkaan äänestäisi, koska he tavallisesti kannattavat puoluekentässä oikealle laidalle sijoittuvia puolueita. Kaksipuoluejärjestelmissä, kuten Yhdysvalloissa, vähemmistöehdokas on monipuoluejärjestelmää helpommin poliittisesti moninaisemman ja arvaamattomamman

äänestäjäkunnan armoilla (emt., 375). Täytyy kuitenkin muistaa, että syrjintä ei välttämättä maahanmuuttotaustaisten kohdalla johdu – ainoastaan tai ollenkaan – maahanmuuttotaustasta tai etnisyydestä, vaan esimerkiksi iästä tai sukupuolesta. Myös (ainakin valtauskonnosta poikkeavan) uskonnon esiintuominen poliittisilla areenoilla voi olla sosiaalisesti täysin kiellettyä ja johtaa syrjintään (Klarenbeek & Weide 2019, 9).

Niin ikään puolueet vaikuttavat maahanmuuttotaustaisten poliittiseen osallistumiseen. Dancygierin ym. (2015) mukaan puolueiden portinvartijoiden vaikutusvalta on ainakin Ruotsissa jopa olennaisempi tekijä aliedustuksen olemassaololle kuin yksilölliset resurssit tai poliittiset mahdollisuusrakenteet. Ruotsin puoliavoin listavaalimalli mahdollistaa poliittisen eliitin laajan vallan, kun äänillä ei ole varsinaista vaikutusta juuri tiettyjen ehdokkaiden valituksi tulemiseen. Se, että valta on niin vahvasti tiettyjen tahojen hallussa, mahdollistaa syrjiviä käytäntöjä ehdokkaiden lista-asettelussa. (emt.) Listavaalijärjestelmä saattaa olla vaikutusta myös siihen, että maahanmuuttotaustaiset äänioikeutetut eivät ole niin kiinnostuneita äänestämisestä, koska yksittäisten ehdokkaiden äänestämisellä ei ole samanlaista painoarvoa ehdokkaan valituksi tulemiselle kuin joissain toisissa vaalitavoissa (Bäck & Soininen 1998, 37).

Maahanmuuttotaustaisilla ehdokkailla saattaa kuitenkin olla vaikutuksensa maahanmuuttotaustaisten äänioikeutettujen houkuttelussa uurnille lisätessään maahanmuuttotaustaisia ehdokkaita sisältävien puolueiden kiinnostavuutta (Bloemraad & Schönwälder 2013, 565; Sipinen & Wass 2018, 59). Tavallisesti vasemman laidan puolueiden maahanmuuttotaustaiset ehdokkaat ovat tulleet todennäköisemmin valituksi (mm. Street 2014). Niinpä luonnollisesti vasemman siiven puolueiden kannatuksen noustessa myös maahanmuuttotaustaisten ehdokkaiden valitseminen edustajaksi on ollut varmempaa (Dancygier ym. 2015, 714). Usein puolueet poliittisen järjestelmän oikealla laidalla ovat hanakampia epäämään maahanmuuttotaustaisilta poliittisia osallistumismahdollisuuksia. Toisaalta vasemman laidan puolueet saattavat perustella osallistumisoikeutta vain yhteiskuntaan kotouttamisen kannalta. (Klarenbeek & Weide 2019, 9.) Maahanmuuttotaustaisen ehdokkaan voikin olla vaikeaa löytää oma paikkansa olemassa olevien puolueiden riveistä. Sopiva puolue saattaakin olla helpompi löytää uusien tai pienien puolueiden joukosta, jotka eivät tavallisesti tavoittele – samalla tavalla kuin isommat puolueet – koko äänestäjäkunnan ääniä, vaan saattavat etsiä ennemminkin tietyn asian kannattajia. (Bloemraad & Schönwälder 2013, 571.)

Tässä kappaleessa on käsitelty eräitä maahanmuuttotaustaisten poliittiseen osallistumiseen liittyviä tutkimuksia. Seuraavassa kappaleessa paneudutaan tarkemmin tämän tutkielman tutkimustehtävään ja aineistoon.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA AINEISTO

4.1 Täsmennetty tutkimustehtävä

Vaikka Saward (2010, 9) kritisoikin edustustutkimuksen keskittymistä vaalitutkimukseen, on tämän maisterintutkielman aihepiiri vaalikampanjoinnissa. Tutkimustehtävänä on analysoida maahanmuuttotaustaisten kuntavaaliehdokkaiden esittämiä maahanmuuttotaustaan liittyviä edustusväitteitä. Tarkoituksena on siis tutkia maahanmuuttotaustaan liittyvien edustusväitteiden kirjoa: Millaisia ne ovat? Miten ne tavallisesti rakentuvat? Mitä aiheita käsitellään? Mitä termejä käytetään? Kuinka paljon niitä tehdään?

Maahanmuuttotaustaisiin liittyvässä tutkimuksessa – ja tietysti myös arkikielessä – tulee terminologian tarkkuuteen kiinnittää huomiota. Tässä tutkielmassa käytetään enimmäkseen termiä maahanmuuttotaustainen, joka viittaa maahanmuuttaja-sanaa paremmin myös muun muassa toisen polven maahanmuuttajiin, koska tutkielman aihepiiri ja tutkimuskohteet eivät kohdistu vain ulkomailla syntyneisiin. Tutkimusta tehdessä tulee arvioida, onko relevantti tutkimuskohde pelkästään ulkomailla syntyneet maahanmuuttajat, vai tutkitaanko myös esimerkiksi toisen polven maahanmuuttajia (Bloemraad & Schönwälder 2013, 566). Maahanmuuttotaustaisia ei tule myöskään samaistaa etnisiin vähemmistöihin, koska kaikki maahanmuuttotaustaiset eivät kuulu etnisiin vähemmistöihin eivätkä kaikki etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ole maahanmuuttotaustaisia (Bäck & Soininen 1998, 32; Bloemraad & Schönwälder 2013, 566). Saukkosen (2007, 268) mukaan ”tarkkojen käsitteiden muodostamisessa pitäisi kyetä välttämään – – identiteettien jyrkkää rajautumista”. Termillä maahanmuuttotaustainen halutaankin korostaa myös sitä, että maahanmuuttajuus ei välttämättä ole osa maahanmuuttotaustaisen identiteettiä – eikä varsinkaan ainut osa sitä.

Tutkielmassa maahanmuuttotausta määrittänyt ehdokkaiden osalta oikeusministeriön ehdokasrekisteristä äidinkielen perusteella. Vaikka ehdokkaat määrittyvät tutkittaviksi sen mukaan, että ovat merkinneet ehdokasrekisteriin äidinkielekseen jonkun muun kielen kuin suomen, ruotsin tai saamen, ei ehdokkaita haluttu tässä tutkielmassa nimittää vieraskielinen-termin avulla, koska se koettiin toiseuttavana puhetapana ja terminä, joka keskittyy

maahanmuuttotaustaisuuteen mahdollisesti liittyvistä aspekteista liiaksi vain kieleen. Se myös vihjaa, ettei ehdokas osaisi suomea tai ruotsia.

Aineistosta maahanmuuttotaustaan liittyvät aiheet määräytyivät tutkijan oman rajanvedon kautta. Tutkijan positio ei-maahanmuuttotaustaisena voi vaikuttaa aiheiden määrittymiseen, joten rajanveto ei tarkoita, etteikö mikä tahansa muukin ehdokkaiden käsittelemä aihe voi liittyä maahanmuuttotaustaisiin henkilöihin, eikä myöskään, etteikö valitut aiheet voisi liittyä muihin kuin maahanmuuttotaustaisiksi määriteltyihin – eikä varsinkaan sitä, että ne liittyisivät kaikkiin maahanmuuttotaustaisiin henkilöihin. Tuomas Martikainen (2009, 4) on kirjoittanut, että suomalainen maahanmuuttotutkimus usein käsittelee aihetta ongelmien kautta, mikä mahdollisesti uusintaa median esittämää kuvaa maahanmuuttotaustaisista henkilöistä. ”Valtaväestöstä lähtevät tiedon intressit eivät välttämättä vastaa vähemmistöryhmien omia tarpeita, ja tässä mielessä vähemmistötutkimuksella on taipumusta toimia yhteiskunnan peilinä ja vallankäytön osana”, toteaa Martikainen (2009, 8). Kyseiset seikat on hyvä tiedostaa tämänkin tutkielman kohdalla, koska tutkielman motivaatio, eli maahanmuuttotaustaisten poliittinen aliedustus, ja eritoten yksi tarkastelun kohteista, eli poliittista edustusta vaativat aihealueet, ovat ongelmakeskeinen lähestymistapa. Poliittiset aihealueet määrittyvät ongelmien kautta, joten niiden tutkimisessa ongelmakeskeisyys lienee eräällä tapaa sisäsyntyistä ja tutkijan vaikeasti vältettävissä. Mutta muun muassa tutkimusaiheen valinta on tutkijan päätettävissä, eikä kyseinen tutkimusaihe millään tavoin edusta kokonaiskuvaa maahanmuuttotaustaisista, joten sen osalta Martikaisen (2009, 4) huomio on aiheellinen. Maahanmuuttotaustaisten moninaisen joukon, kuten muidenkin ”ryhmien”, kohdalla voi myös aina pohtia, kuinka mielekästä kyseistä ryhmää on tutkia yhtenä kokonaisuutena (Weide 2011, 60). Maahanmuuttotaustaisilla henkilöillä voi olla erityisiä, maahanmuuttotaustaan liittyviä tarpeita, mutta tarpeet voivat liittyä myös muihin sosiaalisiin positioihin – kuten ikä, sukupuoli tai luokka (Bäck & Soininen 1998, 37). Noiden tarpeiden edustaminen, tai edustetuksi tuleminen, saattaa yksilöille olla tärkeämpää kuin maahanmuuttotaustaan liittyvien tarpeiden.

Urbinati (2006, 159) ajattelee, että äänestäjä ei vain antaudu edustettavaksi, vaan arvioidessaan, valitessaan ja äänestäessään hän myös osallistuu edustuksen luomiseen määrittelemällä ja antamalla poliittisen merkityksen ehdokkaiden identiteeteille ja kyvyille. Tässä tutkielmassa myös edustusväitteitä ajatellaan sen kannalta, että yleisö konstruoi edustusväitteen ja näin ollen edustajan. Huomio on siis siinä, millaisia edustusväitteitä

yleisö voi tulkita ehdokkaan tehneen, ei siinä, millaisia edustusväitteitä ehdokas on tarkoituksellisesti tehnyt. Edustusväitteistä ei täten voi päätellä, tulisiko ehdokas edustajana toimimaan niiden puolesta. Koska edustusväitteet eivät ole aina tarkoituksellisia, niin niiden käyttöä ei voi tarkastella ehdokkaan suunnitelmallisena strategiana. Edustusväitteet määrittävät ennemminkin sen kautta, että niillä on potentiaali toimia edustusväiteinä, eli yleisö voi – mahdollisesti – tulkita ne edustusväitteiksi. Siten tutkielma ei yritä sanoa mitään siitä, pyrkivätkö ehdokkaat juuri maahanmuuttotaustaisten ehdokkaaksi – ja vielä vähemmän siitä, pitäisikö heidän.

Tässä tutkielmassa on analysoitu vain sitä osaa aineistosta, jossa on nähty olevan potentiaalisia edustusväitteitä, mutta ehdokkaidenhan voi tulkita tehneen edustusväitteitä myös lukuisista muista aiheista. Maahanmuuttotaustaan liittyviä edustusväitteitä voi ehdokkaan tekemistä edustusväitteistä olla vain hyvin pieni osa. Tutkielma ei siis yritä selvittää mistä kaikista aiheista kyseiset ehdokkaat tekevät edustusväitteitä, vaan kiinnostuksen kohteena on, millaisia edustusväitteitä tehdään juuri maahanmuuttotaustaisiin liittyen.

Tutkielmassa on tarkasteltu Helsingin maahanmuuttotaustaisia kuntavaaliehdokkaita vuodelta 2017. Tulokset olisivat varmasti erilaisia, jos tutkittaviksi olisi valikoitunut maahanmuuttotaustaisia esimerkiksi ympäri Suomea. Esimerkiksi Weide (2009, 70–71) on kuitenkin todennut, että niissä kunnissa, joissa maahanmuuttotaustaisia on hyvin vähän, ei ehdokkaan ole järkevää esiintyä maahanmuuttotaustaisten edustajana. Koska tässä tutkielmassa haluttiin tutkia juuri maahanmuuttotaustaan liittyviä edustusväitteitä, oli perusteltua valita sellainen kunta, jossa sekä ehdokkaissa että äänestäjissä oli runsas määrä maahanmuuttotaustaisia. Seuraavassa luvussa esitellään tarkemmin, millaista aineisto on ja kuinka se kerättiin.

4.2 Tutkimuksen aineisto ja aineiston keruu

Internet ja sosiaalinen media ovat jollakin tavalla osa lähes jokaisen suomalaisen arkipäivää. Niinpä myös vaaleissa ja vaalikampanjoissa internet on hyvin tärkeä osatekijä. Internet ja sosiaalinen media ovat myös muuttaneet vaalikampanjointia. Yksittäiset ehdokkaat eivät

internetin ja sosiaalisen median myötä enää ole kampanjoinnissaan niin sidoksissa puolueeseen, vaikka puolueet koittavatkin ohjata ehdokkaita erityisesti sosiaalisen median käytössä (Laaksonen & Nelimarkka 2018, 133). Toisaalta erilaiset internetin ja sosiaalisen median alustat voivat asettaa ehdokkaita hyvin erilaisiin asemiin, koska ne voivat vaatia käyttäjiltään teknistä osaamista, jota kaikilta ehdokkailta ei löydy.

Internetissä informaatio voi olla pirstaloitunutta ja halutun yleisön tavoittaminen hankalaa. Kim Strandberg ja Tom Carlson (2017, 84) ovat tutkineet, kuinka paljon suomalaiset käyttävät internetiä informaation etsimiseen ennen vaaleja ja kuinka he arvottavat internetlähteiden merkitystä äänestyspäätöksessään. Kohtalaisen odotetusti nuoret käyttävät poliittiseen tiedonhakuun enemmän internetiä kuin vanhemmat sukupolvet, ja juuri nuoret, kuten myös politiikasta kiinnostuneet, painottivat internetin tärkeyttä äänestyspäätöksilleen. Myös internetin ulkopuolinen poliittinen aktiivisuus lisäsivät tiedonhakua internetistä. (emt., 93–95.)

Tässä alaluvussa esitellään verkkomateriaaleista lokakuussa 2017 koottua aineistoa, jossa tutkittavat ovat vuoden 2017 Helsingin kuntavaalien 55 maahanmuuttotaustaista ehdokasta. Materiaaliksi valikoitui maahanmuuttotaustaisten ehdokkaiden vaalikonevastaukset, puolueiden esittelysivut ehdokkaista ja ehdokkaiden omat verkkosivut. Tutkittavat ehdokkaat on seulottu ehdokasrekisteristä (Oikeusministeriö) sillä perusteella, että he ovat merkinneet sinne äidinkielekseen muun kuin suomen tai ruotsin. Tämä rajaa ulkomaalaistaustaisten ryhmän pienemmäksi kuin esimerkiksi Tilastokeskuksen (c) määrittäessä ulkomaalaistaustaisiksi tai vieraskielisiksi vanhempien tai äidinkielen mukaan väestötietojärjestelmästä, jonka käyttäminen on luvanvaraista ja maksullista, joten sen hyödyntäminen oli tämän tutkimuksen osalta poisrajattu. Ehdokasrekisteriin ehdokas on kuitenkin voinut ilmoittaa väestötietojärjestelmästä poiketen äidinkielekseen suomen tai ruotsin, joten siksi Väestörekisterin tietojen mukaan maahanmuuttotaustaisia ehdokkaita löytyisi luultavasti enemmän kuin mitä heitä ehdokasrekisterin mukaan on. Käytettäessä äidinkieltä maahanmuuttotaustan osoittajana tulee muutenkin muistaa, että aina vieras kieli äidinkielenä ja maahanmuuttotausta eivät korreloi keskenään ja että suomensukuiset ja ruotsinkieliset maahanmuuttotaustaiset saattavat jäädä ulos maahanmuuttotaustaisten ryhmästä. (Weide 2011, 57–59.) Myös toisen polven maahanmuuttajat lienevät aliedustettuina tarkastelemisani ehdokkaissa, koska heidän kohdallaan äidinkielenä on useammin suomi tai ruotsi verrattuna ensimmäisen polven maahanmuuttajiin.

Maahanmuuttotaustaiset eivät siis ole mikään tilastollinen ryhmä, johon kuuluvia pystyisi aukottomasti seulomaan ehdokkaista tai äänestäjäkunnasta. Jos haluaisi tutkia äänioikeutettujen ulkomaan kansalaisten äänestyskäyttäytymisestä, tietoa on mahdollista saada vain kuntavaalien osalta, koska kansalaisuus on yksi äänestyspaikan vaalilistaan merkittävistä tiedoista (emt. 57–59). Äänioikeutetuista maahanmuuttotaustaisista näkyy virallisissa äänestystilastoissa siis vain ulkomaan kansalaiset, joten muun muassa jo kansalaisuuden saaneet ja toisen polven maahanmuuttajat eivät ole havaittavissa. Äänioikeutetut ulkomaan kansalaiset ovat myös kokoonpanoltaan suhteellisen vaihtuva ryhmä: siihen tulee uusia ihmisiä äänioikeusikärajan ylittämisen ja maahanmuuton perusteella, mutta se myös pienenee jatkuvasti, kun maahanmuuttotaustaiset saavat kansalaisuuden tai muuttavat pois Suomesta. On arveltu, että aktiivisimmat ulkomaan kansalaiset paitsi äänestävät aktiivisemmin, myös hakevat kansalaisuutta aktiivisemmin, joten he eivät ole kauaa osa kyseisestä ryhmää. Tästä syystä äänestys-oikeuden omaavien ulkomaan kansalaisten ryhmässä olisivat yllidustettuina vähäiseen äänestämiseen taipuvaiset. (Bäck & Soininen 1998, 36.)

Tutkittaviksi valikoitui juuri kuntavaaliehdokkaat, koska kuntavaalit soveltuvat hyvin maahanmuuttotaustaisia koskevaan vaali- ja edustustutkimukseen, sillä kuntavaaleissa sekä äänestys-oikeus että vaalikelpoisuus koskevat suurempaa joukkoa maahanmuuttotaustaisia kuin esimerkiksi eduskuntavaaleissa. Mahdollisimman laajaa yhden kunnan kattavaa tutkittavajoukkoa tavoiteltaessa Helsinki osoittautui odotetusti hedelmällisimmäksi paikkakunnaksi 55 maahanmuuttotaustaisella kuntavaaliehdokkaallaan. Helsingissä oli vuonna 2017 98 269 vieraskielistä asukasta, mikä on 26,3 prosenttia koko maan vieraskielisistä asukkaista. Helsingin asukkaista vieraskielisten osuus oli 15,3 prosenttia. (Tilastokeskus b.) Vaikka ulkomaalaistaustaisten kokonaismäärä oli korkeampi Espoossa ja Vantaalla, niissä maahanmuuttotaustaisten ehdokkaiden määrät olivat pienempiä: Espoossa 37 ja Vantaalla 35 ehdokasta. Maahanmuuttotaustaisten ehdokkaiden prosentuaalinen osuus kaikista kuntavaaliehdokkaista oli kaikissa kolmessa kunnassa hyvin tasainen: Helsinki 5,1 %, Espoo 5,1 % ja Vantaa 5,5 %. (Oikeusministeriö.)

Vaalikoneiden osalta tutkimuksen kohteina olivat Ylen, Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien kuntavaaleja 2017 koskevat vaalikonevastaukset. Nämä olivat niin sanotusti perinteisiä vaalikoneita, joissa äänestäjä saa tulokseksi vaalikonekysymyksiin

mahdollisimman samalla tavalla vastanneen ehdokkaan. Esimerkiksi Iltalehdelläkin oli oma vaalikoneensa, mutta siinä tuloksena oli vain sopivin puolue, joten ehdokkaiden tutkimisen kannalta se ei ollut relevantti. Helsingin sanomien ja Ilta-Sanomien vaalikone oli yhteinen, joten monet kysymykset niissä oli samoja. Tutkituista ehdokkaista 43 oli vastannut ainakin jompaankumpaan vaalikoneista. Ylen vaalikoneeseen oli vastannut 33 tutkittavaa ja Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien vaalikoneeseen 35 tutkittavaa. Vaalikonevastauksissa huomio on ollut sekä varsinaisissa vaalikonevastauksissa että ehdokkaan mahdollisissa kommentteissa, joita heillä oli mahdollisuus kirjoittaa vastauksiinsa. Huomio oli myös vaalikoneiden ehdokasprofiileihin liitetyissä esittelyteksteissä. Ylen vaalikoneessa oli esittelyn lisäksi myös mahdollista kirjoittaa *Vaalilupaus*, johon pystyi tiivistämään kolme tärkeintä aihettaan, ja *Vaaligalleria*, johon ehdokas saattoi liittää itsestään lyhyen videon, jolla vastaa kolmeen hänelle määrättyyn kysymykseen. Myös nämä kuuluvat aineistoon. Vaaligallerian videot antavat formaattina mahdollisuuden arvioida ehdokkaan miellyttävyyttä ja esiintymistaitoa paremmin kuin pelkät vaalikonevastaukset. Toisaalta ne ovat ehdokkaille hyvin rajallinen väline itseilmaisuuksiin, koska Yle asettaa teknisiä, tyyllillisiä ja sisällöllisiä rajoituksia videoille, esimerkiksi kieli on rajattu suomeen, ruotsiin, saameen, viittomakieleen tai näiden yhdistelmään. (Uusitalo ym., 65–67.)

Aineistonkeruuajankohta vuoden 2017 lokakuussa oli noin puoli vuotta kuntavaalien jälkeen, minkä takia kaikkien puolueiden esittelysivuja ei ollut enää saatavilla. Myös joitakin ehdokkaiden kampanjointiin liittyviä omia internetsivuja oli voitu poistaa käytöstä tuossa ajassa. Omat verkkosivut olivat löydettävissä 24 ehdokkaalta. Puolueen esittelysivut olivat käytettävissä 28 ehdokkaan osalta. Kerätty aineisto oli tässä vaiheessa jo sen verran laaja, että sosiaalisen median sivustot rajautuivat tästä tutkielmasta pois – Alun perin ajatuksena oli sisällyttää aineistoon ainakin ehdokkaiden kampanjointiin käyttämät Facebook-sivut, mutta sosiaalinen media päätettiin jättää tutkielman ulkopuolelle, koska sekä aihepiiri että aineisto olisi kasvanut liikaa.

Aineisto on rajautunut selkeästi vaalikampanjointiin liittyviin vaalikoneisiin, puolueen ehdokasesittelyihin ja ehdokkaiden omiin julkisiin verkkosivuihin. Ehdokkaiden omilta verkkosivuilta on käytetty kahdenlaisia materiaaleja: itsestä kirjoitettuja esittelytekstejä ja vaalikampanjoinniksi jollain tavoin osoitettuja tekstejä. Esimerkiksi blogitekstit on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

Kaikista ehdokasrekisteriin merkityn äidinkielen mukaan maahanmuuttotilanteesta määrittävästä 55 ehdokkaasta kirjoitettua tekstiä valituilta verkkosivuilta löytyi 45 ehdokkaalta. Lisäksi kolmelta ehdokkaalta löytyi vain vaalikonevastaukset ilman esittelytekstejä tai kommentointia, eli jotain materiaalia löytyi 48 ehdokkaalta. Seitsemän ehdokkaan kohdalta ei löytynyt mitään materiaalia aineistoon.

Kaikkia aineiston tekstejä käsitellään tässä tutkielmassa ehdokkaiden tuottamina teksteinä. Todellisuudessa on mahdollista, että joku muukin kuin ehdokas itse on ne voinut kirjoittaa. Tällöin Sawardin (2010, 46–48) termin väitteen subjekti on ehdokas, mutta väitteen tekijä olisi joku muu. Tämän tutkielman aineistosta ei voi tarkasti tietää, onko väitteiden tekijä alun perin ehdokas itse, mutta oletuksena on, että ehdokas on vähintään hyväksynyt julkaistavan materiaalin, jolloin hän on eräällä tapaa ottanut ne omiin nimiinsä. Aineiston teksti on lähes kokonaan yksikön ensimmäisessä persoonassa, eli minä-muodossa, kirjoitettuja, mikä tukee näkemystä, että tekstejä voi pitää ehdokkaiden teksteinä. Materiaalin kohdalla kannattaa huomata, että tutkittavat ovat valikoituneet se perusteella, että ovat merkinneet ehdokasrekisteriin äidinkielekseen muun kuin suomen, ruotsin tai saamen, joten tarkasteltujen tekstien materiaali ei välttämättä ole tuotettu sillä kielellä, mikä heille olisi ollut luontevin ja ilmaisuvoimaisin, mikä on voinut vaikuttaa siihen, mitä ja miten on sanottu. Ehdokkaiden maahanmuuttotilanteet ovat erilaisia, joten toisille esimerkiksi suomi saattaa olla parhaiten hallittu kieli, vaikka äidinkieli olisikin joku muu.

Tutkielman aineistoksi kyseiset tekstit valikoituivat, koska ne oli tuotettu tutkimuskontekstin ulkopuolella. Ne eivät siis olleet tätä, tai muutakaan, tutkimusta varten tuotettuja, mitä diskurssianalyttisessä metodissa voi pitää toivottavana ja otollisena (Jokinen 2016a, 255). Esimerkiksi haastattelututkimuksessa voisi ennemminkin tutkia sitä, millaisia maahanmuuttotilanteeseen liittyviä edustusväitteitä ehdokkaat tekevät haastattelutilanteessa. Haastattelututkimuksen mahdollistamiseksi tutkittavalle on tavallisesti tuotava ilmi joitakin tietoja tutkimuksen aiheesta tai tutkittavien valikoitumisesta, mikä saattaa suunnata tutkittavien vastauksia johonkin tiettyyn suuntaan. Esimerkiksi Weiden (2009, 52) mukaan hänen haastattelemansa kunnanvaltuutetut ”tiesivät, että olivat valikoituneet tutkimukseen juuri maahanmuuton ja poliittisen osallistumisen yhdistelmänsä vuoksi”, mikä on voinut vaikuttaa haastateltujen vastauksiin. Tutkimuksesta irrallaan olevien verkkolähteiden käyttö on mahdollistanut ehdokkaiden tekemien edustusväitteiden tutkimisen oikeassa kampanjointilanteessa, kun taas esimerkiksi juuri haastattelututkimuksessa

edustusväitteiden tekemisen konteksti olisi ollut tutkimustilanne, jossa esimerkiksi haastattelijan positiot tutkijana tai enemmistökulttuurin edustajana olisi voinut vaikuttaa haastateltavan lausumiin, mikä olisi sitä myötä mahdollisesti tuottanut erilaisen tutkimustuloksen. Se, että tutkija ei ole vaikuttanut tekstien syntyyn, ei kuitenkaan tarkoita, että itse tutkimus tai sen tulos olisivat jollain tapaa tutkijasta riippumattomia; tutkielmassa on muun muassa rajattu aineistoa, tutkittavien joukkoa ja käytettyjä termejä sekä ennen kaikkea siinä on tehty tulkintoja. Diskurssianalyysissa tärkeä ajatus onkin, että tutkija itsekin sekä kuvaa että rakentaa sosiaalista todellisuutta (Jokinen 2016a, 253). Seuraavassa luvussa keskitytäänkin diskurssianalyysiin metodina.

5 DISKURSSIANALYYSI METODINA

Diskurssianalyysi on laadullisen tutkimuksen metodi, jonka määrittely on joskus kirjavaa. Tässä tutkielmassa diskurssianalyysi määritellään tavalla, jonka Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen ovat summanneet hyvin:

– – määrittelemme diskurssianalyysin sellaiseksi kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä (Jokinen, Juhila & Suoninen, 2016b, 17).

Diskurssianalyysi ensinnäkin siis tutkii kielenkäyttöä. Tässä tutkielmassa kyse on maahanmuuttotaustaisten ehdokkaiden kielenkäytöstä. Kielenkäyttö ymmärretään tilanteisena. Kielenkäyttäjät tekee valintoja käyttäessään kieltä, mutta valintoja rajoittaa aina muun muassa kielenkäyttökonteksti ja kielenkäyttäjän taidot. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 16–22.) Aineiston tekstimateriaalin konteksti on vaalikampanjointi verkkosivustoilla. Tutkittavien kielenkäyttötaitoja – suomen kielessä – voi kuvata vaihtelevina: osa puhuu ja kirjoittaa suomea kuin äidinkielenään, osa ei puhu lainkaan. Diskurssianalyysi ei kuitenkaan keskity kieliopin tai kielen rakenteen tutkimiseen, vaan ennemminkin niihin tapoihin, joilla kielenkäyttäjät kuvaavat ja nimeävät eri ilmiöitä (Suoninen 2019b, 232). Termejä ja ilmaisuja ei pidetä pysyvinä ja yksimerkityksisinä, vaan niiden merkityssisältö vaihtelee käyttäjästä ja kontekstista riippuen (Suoninen 2019a, 52).

Kielenkäyttö ymmärretään toimintana. Se siis paitsi kuvaa asioita, niin myös samalla tekee jotakin. Diskurssianalyysissa ollaankin kiinnostuneita juuri tuosta kielen funktionaalisesta olemuksesta. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016a, 47.) Tämäkin tutkielma analysoi ehdokkaiden tekstejä edustusväitteinä, joiden funktiona on tehdä ehdokkaasta maahanmuuttotaustaisten edustaja – tarkoituksellisesti tai ei. Kielen funktionaalisuutta ei pidäkään ajatella välttämättä tarkoituksellisuutena, vaan kielenkäytöllä tuotetaan myös tahattomia tekoja. Diskurssianalyysissa ei siis yritetä löytää kielenkäyttäjän tarkoituksellisia intentioita. (emt., 44–48.)

Diskurssianalyysissa kieltä tutkimalla yritetään muodostaa käsitys siitä, miten sosiaalista todellisuutta rakennetaan. Tutkimuskohde on kieli, mutta varsinainen kiinnostuksen kohde on sen tuottama sosiaalinen todellisuus. Tämä ei siis tarkoita, että ajateltaisiin olevan

olemassa joku kielestä riippumaton todellisuus, joka pitäisi löytää, vaan diskurssianalyysissa ollaan kiinnostuneita juuri ihmisten välisen kommunikaation, kuten puheen tai tekstien, rakentamista kulttuurisista merkityksistä (Jokinen 2019a, 251; Jokinen & Juhila 2019, 267).

Juhilan (2019, 411) mukaan: ”Eräs diskurssianalyysin keskeinen kiinnostuksen kohde on tutkia sitä, miten ihmiset rakentavat kielellisessä toiminnassa itselleen identiteettejä tai asettuvat erilaisiin positioihin.” Tärkeää on ymmärtää, että ihmisellä on useita identiteettejä (Jokinen ym. 2019a, 32), ja että ”eri tilanteissa – – risteilevät erilaiset identiteettien mahdollisuudet” (Pietikäinen & Mäntynen 2019). Identiteetit eivät siis ole pysyviä ominaisuuksia. Vaikka tässä tutkielmassa ei keskitytä identiteetin käsitteeseen – vaan edustusväitteisiin –, niin tarkasteltujen edustusväitteiden ajatellaan rakentavan maahanmuuttotaustaisten edustajan identiteettiä. Tarkoituksena on tutkia, miten ja millaisilla diskursseilla tuo identiteetti rakentuu edustusväitteissä. Kyseisen identiteetin rakentuminen ei siis välttämättä ole tietoista tai tavoiteltua. Ei ole tarkoitus arvioida sitä, onko identiteetti ehdokkaalle sopiva tai oikea. Identiteetin sijasta voisi myös puhua subjektipositioista, joka käsitteenä korostaa identiteetin käsitettä enemmän tietyn merkityssysteemin vaikutusta (Jokinen & Juhila 2019, 282).

Diskurssianalyysissa kiinnitetään huomiota muun muassa niihin tekstiaineistojen osiin, jotka liittyvät sanavalintoihin ja kategorisointiin (Juhila & Suoninen 2019, 451). Tässä tutkielmassa alkuperäisestä aineistosta varsinaisen diskurssianalyysin kohteeksi valikoitui se aineisto-osa, joka jollakin tavalla käsitteli maahanmuuttoon liittyviä aiheita. Tätä materiaalia seulottiin tekstimassasta etsimällä maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä ja aihealueita. Löydettyjä avaintermejä ja -aiheita olivat:

- maahanmuuttaja, maahanmuutto, immigrant
- muuttaminen Suomeen, syntyminen muualla
- asuminen Suomessa, asuminen muualla
- tausta, kotimaa, synnyinmaa
- ulkomaalainen, ulkolainen, foreign
- pakolainen
- turvapaikanhakija, turvapaikka, turvapaikan saanut
- paperiton, laitton

- monikulttuurinen, monikulttuurisuus, eri kulttuurit
- etninen, rotu, ihonväri
- kieli, äidinkieli, toinen kieli, kotikieli, suomi
- uskonto, islam, muslimi, katolilaisuus, moskeija
- kotoutuminen, kotouttaminen, sopeutuminen, integraatio
- rasismi, syrjintä, muukalaisviha, äärioikeisto, natsit, fasismi

Kyseiset käsitteet ja aiheet nousivat aineistosta, eli mitään valmista termilistaa ei ollut käytössä. Toki analysoitavaksi eivät kuitenkaan päätyneet ne tekstikohdat, joissa käytettiin jotakin yllälistattua käsitettä, mutta jotka selkeästi käsitelivät jotakin muuta aihealuetta kuin maahanmuuttoa. Joitakin termejä, kuten *moninaisuus*, *erilaisuus*, *kansainvälisyys* ja *tasa-arvo*, myös rajautui pois tarkastelusta monimerkityksellisyytensä takia, jos niitä ei jollain tavoin ollut määritelty juuri maahanmuuttoaiheisiin liittyviksi. 45 ehdokkaasta, jolla kirjoitettua materiaalia oli, 44:llä oli tekstissään joitakin käytetyistä avaintermeistä tai -aiheista.

Aineiston sisällölliset jäsenyykset, eli diskurssit ja/tai niiden käyttö, ovat diskurssianalyysin tuloksia. Tarkoitus ei siis ole ottaa käyttöön jotain valmista diskurssia, jonka sapluunaan aineisto sovitetaan, vaan tavoitteena on, että diskurssi rakentuu analyysin tuloksena. (Jokinen 2019a, 251.) Tässä tutkielmassa käytetään teoreettisena lähtökohtana Sawardin (2010) ajatuksia edustuksesta edustusväitteiden tekemisenä. Analyysin tarkoitus ei kuitenkaan ole vain todeta, että tekevätkö ehdokkaat edustusväitteitä, vaan edustusväitteiden olemassaolo on tämän tutkielman premissi. Analyysin tarkoituksena on ensin tunnistaa edustusväitteet ja sitten tutkia, millaisia ne ovat ja miten niitä on käytetty. Tämän analyysiin avulla toivotaan voitavan muodostaa ja nimetä maahanmuuttotaustaan liittyvien edustusväitteiden diskursseja. Diskurssit ovat tutkijan tulkinnan tuloksia (Jokinen ym. 2019a, 35). Tutkija siis itsekin sekä kuvaa että rakentaa sosiaalista todellisuutta (Jokinen 2019a, 253). Diskurssianalyysin tavoitteena ei olekaan muuttumattomien ja universaalien totuuksien tuottaminen, vaan uuden keskustelun aloittaminen (Juhila & Suoninen 2019, 446; Jokinen & Juhila 2019, 300).

6 MAAHANMUUTTOTAUSTAISTEN EHDOKKAIDEN TEKEMÄT EDUSTUSVÄITTEET

Tässä luvussa esitellään ja analysoidaan aineistosta löydettyjä edustusväitteitä. Sawardin (2010, 36) edustusväitekaavan mukaan väitteiden tekijä ja subjekti on ehdokas, objekti ehdokkaan idea maahanmuuttotaustaisista ja referentti maahanmuuttotaustaiset. Eli toisin sanoen analysoitujen *edustusväitteiden subjektiksi* ajatellaan aina ehdokas, vaikka *lauseenjäsennyksellisesti* hän ei sitä väitteessä olisikaan. Ehdokkaiden esittämistä edustusväitteistä analysoitavaan aineistoon ovat päässeet vain ne, joissa edustusväitteen objektiksi voi jollakin tapaa ajatella maahanmuuttotaustaiset. Tulee siis pitää mielessä, ettei edustusväitteen subjekti ole monestikaan sama asia kuin lauseenjäsennyksellinen subjekti. Tässä tutkielmassa subjektista puhuttaessa tarkoitetaan edustusväitteen subjektia ja on erikseen mainittu, jos puhutaan lauseenjäsennyksellisestä subjektista. Sama koskee myös objekteja.

Väitteiden yleisöä ei ole kovin yksinkertaista määritellä. Tarkoitettu yleisö voi olla ollut maahanmuuttotaustaiset äänestäjät, mutta se on voinut olla myös muut äänestäjät. Sama koskee myös todellista yleisöä. Marjukka Weide (2011, 55) on esittänyt, että Suomen eduskuntavaaleissa maahanmuuttotaustaisten ehdokkaiden läpimeno on lähes yksinomaan syntyperäisten suomalaisten antamien äänien vaikutusta, koska etnisiin vähemmistöihin kuuluvia – Weide ei jostakin syystä huomioi tässä kohtaa, että kaikkia Suomen maahanmuuttotaustaisia ei lasketa etnisiin vähemmistöihin kuuluviksi – on suhteellisesti niin vähän, ja että kuntavaaleissakin etnisyyden perusteella äänestämällä on vaikutusta vain osassa kunnista. Tämän tutkielman kohteena olivat kuntavaaliehdokkaat Helsingissä, jossa maahanmuuttotaustaisten äänillä voidaan olettaa olevan vaikutusta ehdokkaiden läpimenoon maahanmuuttotaustaisten kaupunkilaisten väkimäärän ollessa riittävä tähän. Aineiston lähteiden yleisöt eivät ole olleet ehdokkaan kontrolloitavissa, vaan kuka tahansa on voinut vierailta sivustoilla. Eri lähteillä lienee kuitenkin ollut hieman erilaiset tarkoitetut ja todelliset yleisöt: Vaalikoneessa ehdokkaan vastauksia ja kommentteja on päätyntä todennäköisimmin tutkimaan äänestäjät, joiden omat vastaukset vaalikoneen kysymyksiin ovat olleet suhteellisen samanlaisia kyseisen ehdokkaan kanssa. Puolueen esittelysivuja ehdokkaasta on todennäköisimmin lukenut äänestäjä, joka on kiinnostunut kyseisestä puolueesta. Ehdokkaan omilla verkkosivuilla taas lienee todennäköisimmin vierailut juuri

kyseisestä ehdokkaasta kiinnostunut äänestäjä, joka on mahdollisesti jo tiennyt jotakin ehdokkaasta – nimen ainakin.

Puhuttaessa edustusväitteistä on tärkeä muistaa, ettei tarkoiteta sitä, että ehdokkaat olisivat välttämättä tarkoituksellisesti tai tietoisesti tehneet edustusväitteitä, vaan sitä, että ehdokkaiden tuottamasta tekstistä ja puheesta voidaan tiettyjä kohtia tulkita edustusväitteiksi. Tässäkin tutkielmassa kerättyä aineistoa on siis analysoitu tulkitsemalla osia siitä edustusväitteiksi ja sitten tarkasteltu niiden muotoa ja sisältöä. Analyysin perusteella aineiston maahanmuuttotaustaa koskevat edustusväitteet on jaettu neljään eri kategoriaan: suoriin edustusväitteisiin, väitteisiin omasta taustasta, väitteisiin omasta aiemmasta toiminnasta ja vaalikonevastauksiin. Seuraavissa alaluvuissa käsitellään näitä kategorioita ja niiden mahdollisia alakategorioita.

6.1 Suorat edustusväitteet

Suoriksi edustusväitteiksi on tulkittu sellaiset väitteet, joissa ehdokas ilmaisee puhuvansa tai toimivansa joidenkin ihmisten tai asioiden puolesta sekä väitteet, joissa puolustetaan, kannatetaan tai vastustetaan jotakin asiaa. Katteoria on nimetty *suoriksi* edustusväitteiksi, vaikka yllättävää aineistossa oli, ettei yksikään ehdokas määritellyt itseään maahanmuuttotaustaisten ehdokkaaksi sanamuodolla, joka noudattaisi perinteistä kolmimallia, jolla edustus on tavallisesti esitetty – puhumattakaan Sawardin (2010, 36) laajennetusta edustusmallista, jonka sanamuodonmukaisia edustusväitteitä ei esioletuksena aineistosta toki odotettukaan löytyvän. Ehdokkaat eivät siis ilmaisseet haluaan edustaa maahanmuuttotaustaisia *Minä edustan maahanmuuttajia* - tai *Minä olen maahanmuuttajien ehdokas* -sanamuodoilla. Tavallisesti puhuttiinkin halusta olla muun muassa *edistämässä, tekemässä, toimimassa, mukana, rakentamassa, taistelemassa, luomassa, parantamassa, lisäämässä, vähentämässä, vaikuttamassa* tai *auttamassa* jossakin maahanmuuttotaustaisiin liittyvässä ja vaikuttavassa asiassa. Suorat edustusväitteet on jaettu viiteen alakategoriaan tekstuaalisen muotonsa mukaan: minä-muotoisiin edustusväitteisiin, kysymyksen kautta määrittyviin, me-muotoisiin edustusväitteisiin, passiivimuotoisiin edustusväitteisiin ja mottoihin. Niitä kaikkia käsitellään seuraavaksi omissa alaluvuissaan.

6.1.1 Minä-muotoiset edustusväitteet

Minä-muotoisilla edustusväitteellä tarkoitetaan, että ehdokas nimeää itsensä edustuksen toteuttajaksi, eli ottaa vastuun aihealueen ajamisesta. Edustusväitteen subjekti, eli ehdokas, on minä-muotoisissa edustusväitteissä subjekti myös lauseenjäsennyksellisesti. Juuri hän siis voi, ja aikoo, edistää maahanmuuttotaustaisten asioita. Minä-muotoisia edustusväitteitä havaittiin aineistossa 15 ehdokkaan kohdalla. Maahanmuuttotaustaisten puolesta puhuttiin usein jonkun tietyn ongelmakohdan tai aihealueen kautta. Aihealueista yleisimmät olivat monikulttuurisuuden puolesta toimiminen sekä kotouttamisen ja integraation lisääminen:

Teen töitä avoimen ja monikulttuurisen Stadin eteen, jossa on laadukkaat peruspalvelut (Ehdokas Vas., e).

I am committed to promoting diversity and the integration of immigrants at all levels of Finnish society (Ehdokas RKP, b).

Toimin käytännöllisemmän ja yksilöllisemmän kotouttamisen puolesta (Ehdokas Vihr., e).

I can help you to adapt to Finnish society and economical life, to understand the Finnish political and social systems, to learn Finnish language and culture studies (Ehdokas PS, a).¹

Kummankin aihealueen mainitsi viisi ehdokasta minä-muotoisissa edustusväitteissään. Ehdokkaat julistautuivat monikulttuurisuuden tai kotouttamisen puolestapuhujiksi, mutta he eivät selittäneet, mikä niissä vaati parantamista tai mitä juuri he voisivat kaupunginvaltuutettuina asian hyväksi tehdä. Monikulttuurisuus ja integraatio ovat kummatkin laajoja ja monitahoisia aiheita, joten vaalikampanjoinnin kannalta lienee järkevämpääkin olla määrittelemättä niitä ja niiden puolesta toimimista sen tarkemmin. Silloin mahdollisimman moni samoja aiheita tärkeänä pitävä voi mieltää ehdokkaan sopivana edustamaan noita asioita, vaikka todellisuudessa ehdokkaan ja edustajan mielipiteet voivat erota esimerkiksi sen suhteen, millaisia toimia kyseiset asiat vaativat.

¹ Ehdokkaiden sitaattilainat on merkitty alkuperäisessä kirjoitusasussaan korjaamatta tai huomioimatta mahdollisia kirjoitusvirheitä. Ehdokkaan kohdalle on merkitty, minkä puolueen listalla hän on ollut kuntavaaleissa 2017. Puolueen lyhenteenä käytetään puolueen nimilyhennettä osoituksena siitä, että osa ehdokkaista on ollut sitoutumattomia. Lyhenteet ovat Kotimaisten kieltenkeskuksen suosittamassa muodossa: FP = Feministinen puolue, Kok. = Kansallinen Kokoomus, PS = Perussuomalaiset, Kesk. = Suomen Keskusta, KD = Suomen Kristillisdemokraatit, RKP = Suomen ruotsalainen kansanpuolue, SDP = Suomen Sosialidemokraattinen Puolue, Vasemmistoliitto ja Vihr. = Vihreä liitto. Käytetty kirjainmerkintä viittaa käytettyyn verkkosivustotyyppiin: a = ehdokkaan omat julkiset verkkosivut, b = puolueen ehdokasesittelysivut, c = Ilta-Sanomien vaalikone, d = Helsingin Sanomien vaalikone ja e = Ylen vaalikone.

Useimmiten kotouttaminen tai integraatio mainittiin itseisarvon omaisesti, mutta osa perusteli kotouttamisen tarvetta maahanmuuttotaustaisten hyötymisellä siitä ja osa taas yhteiskunnan hyötymisellä. Osa ehdokkaista puhui maahanmuuttotaustaisten tarpeesta omaksua *suomalaisia arvoja*, ja halustaan olla edistämässä sitä, mutta ei tarkennettu, mitä suomalaiset arvot heidän mielestään olivat. Lisäksi kolmella ehdokkaalla minä-muotoisen edustusväitteen aihealue oli maahanmuuttotaustaisten työllistyminen ja kahdella suomen kielen opetuksen saatavuus, jotka kummatkin tavallisesti liitetään kotouttamiseen.

Kolme ehdokasta ilmaisi minä-muotoisen edustusväitteen avulla halunsa edistää maahanmuuttotaustaisten osallisuutta päätöksenteossa. Ehkä hieman yllättäen useampi ehdokas ei tarttunut poliittisen aliedustuksen teemaan. Jos ehdokas haluaisi profiloitua maahanmuuttotaustaisten ehdokkaaksi, hänen voisi olla hyödyllistä muistuttaa äänestäjiä aliedustuksen olemassaolosta, koska tällainen edustusväite ehdottaa parannusta tilanteeseen kahdella tapaa: Ensiksikin jo kyseisen ehdokkaan valitseminen kaupunginvaltuustoon korjaa osaltaan aliedustusta. Toiseksi ehdokas voisi edustajana ajaa lisää toimia aliedustuksen vähentämiseksi. Päätöksentekoon osallistumisen lisääminen voisi siis täten olla vahva edustusväite maahanmuuttotaustaisten puolesta, mutta toisaalta äänestäjät saattavat tarttua helpommin arkipäiväisempiin aiheisiin kuin poliittiseen osallistumiseen.

Kahden ehdokkaan aiheena oli etnisten suhteiden edistäminen, jolla viitattiin maahanmuuttotaustaisten ja kantaväestön suhteisiin. Ei selvennetty, millä tavoin kaupunginvaltuutettu voisi etnisiä suhteita edistää. Tämä aihe toimineekin ennemminkin edustusväitteenä kantaväestöön kuuluvien äänestäjien suuntaan, vaikka toki maahanmuuttotaustainen ja näkyvään etniseen vähemmistöön kuuluva äänestäjä voi toivoa itsensä kaltaisen edustajan olemassaolon toimivan esimerkkinä, että kyseinen vähemmistöryhmä on pystyvä toimimaan suomalaisessa yhteiskunnassa kantaväestön kanssa. On siis sisäistetty ajatus ”oikeanlaisesta” osallistumisesta, josta Klarenbeek ja Weide (2019) puhuivat osallistumisparadoksia käsitellessään. Minä-muotoisten edustusväitteiden muita aiheita olivat lisäksi kotikielen opetus, maahanmuuttotaustaisten asuntopolitiikka, syrjäytymisen ehkäiseminen ja inhimillinen maahanmuuttojärjestelmä, joita kutakin painotti yksi ehdokas.

Silloin kun ei puhuttu tietyn aihealueen ajamisesta, vaan maahanmuuttotaustaisten edustamisesta sinällään, niin heidät mainittiin isomman joukon osana:

Nyt haluaisin antaa panokseni kaikkien helsinkiläisten hyväksi, tavoitteenani parempi Helsinki meille kaikille. Rikkaille ja köyhille, sairaille ja terveille, syntysuomalaisille ja maahan muuttaneille, nuorille ja ikäihmisille, työssäkäyville, työttömille ja yrittäjille. (Ehdokas Vas., a & b.)

Haluaisin olla parantamassa mm. maahanmuuttajien sekä vähävaraisten ihmisten asemaa (Ehdokas SDP, e).

Ajan ensisijaisesti pienyrittäjien ja maahanmuuttajien asiat, koska itse kuulun kumpaankin ryhmään, ja siksi mä tunnen kummankin ryhmän sekä vahvuudet että ongelmat parhaiten (Ehdokas Vihr., e).

Maahanmuuttotaustaiset siis nähtiin osana helsinkiläisiä, mutta minä-muotoisten edustusväitteiden tyylillä pelkästään maahanmuuttotaustaisia ei julistettu edustettavan. Tämä on linjassa niiden Weiden (2009, 86) ja Wassin ja Sipisen (2018, 67) tulkintojen kanssa, joiden mukaan maahanmuuttotaustaiset ehdokkaat ja edustajat eivät toimi ainoastaan maahanmuuttotaustansa motivoimana. Useampien ihmisryhmien mainitseminen johtuu varmasti myös aiemmin mainitusta tarpeesta saada myös kantaväestöön kuuluvia äänestäjiä valtuustoon pääsemiseksi (Weide 2011, 55).

Kuten mainittua, suorien edustusväitteiden tunnusmerkkeinä oli, että puhuttiin jonkun puolesta. Joskus edustusväite ei kuitenkaan rakentunut vain ehdokkaan lausumasta, vaan subjekti määräytyi kysymyksen kautta, mitä käsitellään seuraavaksi.

6.1.2 Suoran edustusväitteen subjekti vastatussa kysymyksessä

Joskus väitteen subjekti ei siis ollut ehdokkaan kirjoittama tai lausuma, vaan se oli löydettävissä hänelle esitetystä kysymyksestä. Esimerkiksi Ylen vaalikoneen ehdokasesittelyn osiossa oli kysymys *Mitä asioita haluat edistää tai ajaa tulevalla vaalikaudella?* Tällöin ehdokkaan vastauksessa määrittyi halu ajaa maahanmuuttotaustaisten asioita, mutta edustusväitteen subjekti määrittyi siinä kysymyksessä, johon ehdokas vastasi:

Mitä asioita haluat edistää tai ajaa tulevalla vaalikaudella?

– – Eritaustaiset ihmiset ja näkökulmat lisäävät luovuutta ja monimuotoisuutta ja tekevät yhteiskunnan kilpailukykyisemmäksi. Oikeat kotouttamistoimet ovat kriittisiä. – – (Ehdokas RKP, e.)

– – Tarvitsemme parempia työllisyystoimenpiteitä sekä maahanmuuttajien erityistarpeet paremmin huomioivia palveluja (Ehdokas SDP, e).

– – Maahanmuuttajien työllistyminen ja syrjäytymisen estäminen. Maahanmuuttajille töitä ja suomenkielen kursseja. Monikulttuurinen ja rasisminvastainen politiikka ja päätöksenteko. (Ehdokas SDP, e.)

– – Maahanmuuttajien integrointi (Ehdokas Vihr., e).

Why is a Portuguese Anarcho-syndicalist running for the City Council of Helsinki?

My immediate answer was that yes, Helsinki does need to have someone to represent the growing 14% of non-Finnish, non-Swedish voters. (Ehdokas Vas., a.)

Tämänkaltaisia edustusväitteitä oli kahdeksalla ehdokkaalla. Ero edellä käsiteltyihin minämuotoisiin edustusväitteisiin ei siis ole sisällöllinen vaan pelkästään väitteen rakennetta koskeva. Aihealueet olivat samoja kuin minä-muotoisten edustusväitteiden kohdalla. Jos ehdokas tavoittelee tiettyä äänestäjäkuntaa, niin itsensä esittelyä saattaisi olla hyvä rakentaa yllä mainitun kaltaisten kysymysten kautta, jotka tiivistävät ja fokusoivat ehdokkaalle tärkeät aiheet. Monet ehdokkaat mainitsivat aineistossa hyvin monia kohteita, joiden puolesta puhua, mikä toisaalta mahdollistaa laajan äänestäjäkunnan, mutta toisaalta äänestäjä voi kokea viestin sekavaksi ja jäädä epävarmaksi siitä, onko äänestäjälle tärkeät aiheet oikeasti tärkeitä myös ehdokkaalle.

6.1.3 Me-muotoiset edustusväitteet

Me-muotoisissa edustusväitteissä kyse on siitä, että ehdokas ei edustusväitteessä suoraan kuvaa itseään edustuksen tekijänä, vaan nimeää siihen tehtävään tarkemmin määrittelemättömän *meidät*, eli käyttää monikon ensimmäistä persoonaa. Ehdokas kyllä siis itsekin kuulu *meihin*, mutta ei nimeä ainoastaan itseään. Suoran edustusväitteen tunnusmerkki, eli halu ajaa tiettyä asiaa, käy ilmi myös me-muotoisesta edustusväitteestä:

Näin meidän tulisi taata, että kaikilla lapsilla on riittävästi ”suomi toisena kielenä” -opintoja taustalla ja valmiuksia oppimiseen (Ehdokas FP, c).

Det är viktigt att Finland och Helsingfors inte ruckar på sina grundvärderingar och att vi inte bereder plats i samhället för nationalism, rasism och främlingsfientlighet (Ehdokas RKP, a & b).

Myös järkevällä kaupunkisuunnittelulla voimme vaikuttaa siihen, että kiintiöille ei ole edes tarvetta (Ehdokas Vihr., c & d).

Meidän kannattaa satsata varhaiskasvatukseen ja todella korkealaatuiseen kouluun ja maksaa meidän opettajille vähän parempaa palkkaa (Ehdokas Vihr., a).

Ennen kaikkea meidän pitää toimia inhimillisesti ja moraalisesti oikein (Ehdokas Vihr., c).

Me-muotoisissa edustusväitteissä politiikka näyttäytyy yhteisten asioiden hoitona, jossa yhteistyöllä voidaan vaikuttaa asioihin. Ne eräällä tapaa osallistavat myös äänestäjät osaksi tuota yhteistyötä ja vihjaavat, että ilman äänestäjän osallistumista – eli kyseiselle ehdokkaalle äänen antamista – *me kaikki* emme ole tehneet osaamme, joten kyseinen asia jää hoitamatta. Me-muotoiset edustusväitteet eivät ehkä suoranaisesti kerro siitä, ketä ehdokas tosiasiallisesti pitää vastuussa kyseisen asian ajamisesta. Kenties ne ovat ennemminkin vain osoitus ehdokkaan puhetyylistä, sillä tavallisesti tällaista edustusväitettä käyttävä ehdokas teki niin useammin kuin yhden kerran. Me-muotoisia edustusväitteitä oli kuitenkin hyödynnetty kohtalaisen vähän, sillä sitä käytti vain seitsemän ehdokasta.

6.1.4 Passiivimuotoiset edustusväitteet

Passiivimuotoisissa edustusväitteissä toteutuu suoran edustusväitteen vaatimus, että puolustetaan, kannatetaan tai vastustetaan jotakin. Niissäkin siis edustusväitteen subjekti on ehdokas, vaikka lauseesta lauseenjäsennyksellisesti subjekti puuttuu. Passiivimuotoiset edustusväitteet olivat suhteellisen yleinen suoran edustusväitteen muoto niitä löytyessä 22 ehdokkaan kohdalta. Muihin suoriin edustusväitteisiin verrattuna passiivimuotoisten käsittelemissä aihepiireissä korostui hädässä olevien auttaminen:

Akuuttia apua pitäisi tarjota avun tarvitseville taustasta riippumatta (Ehdokas Vas., c).

Laittomasti oleskeluun on olemassa poliittisia syitä. Välttämätön toimeentulo ja terveydenhuolto tulisi taata kaikille kaupungin asukkaille. (Ehdokas SDP, b.)

Jos henkilö on Suomessa laittomasti, tilanne on selvitetävä, mutta ensin sitä ihmistä on autettava (Ehdokas Vihr., c).

Hädässä olevien ihmisten auttaminen aihealueena oli aineistossa yleinen yhdeksän ehdokkaan viitatessa siihen, mihin vaikutti kaksi asiaa: Ensiksikin se oli vaalikonekysymysten aiheista sellainen, johon ehdokkaat herkästi kommentoivat.

Toisekseen siitä oli kysymys jokaisessa tarkastellussa vaalikoneessa. Vaalikonevastausten perusteella pääosa ehdokkaista koki hädässä olevien auttamisen heidän taustastaan huolimatta inhimilliseksi ja tärkeäksi. Ehdokkaathan eivät paperittomista tai laittomasti maassa olijoista puhuessaan ja heille apua vaatiessaan tavoittele kyseisten henkilöiden ääniä, koska heillä ei ole äänioikeutta, vaan ennemminkin osoittavat lähestymistapaansa hädänalaisia kohtaan ja näkemystensä kaupungin tai yhteiskunnan vastuusta.

Passiivimuodolla puhuttiin muutenkin ihmisten tasavertaisesta kohtelusta taustasta huolimatta:

Kaikkia Suomessa asuvia pitää kohdella tasavertaisesti (Ehdokas Kok., c).

Helsinki on monikulttuurinen ja kansallinen kaupunki ja on tärkeää, että kaikkia helsinkiläisiä huomioitaisiin päätöksissä (Ehdokas KD, c & d).

Yllä olevissa esimerkeissä sanavalinnat ”Suomessa asuvia” ja ”kaikkia helsinkiläisiä” vihjaa tasavertaisen kohtelun ja huomioinnin tarkoittavan erityisesti maahanmuuttotaustaisia ja muitakin kuin Suomen kansalaisia: Suomessa asuvaksi tai helsinkiläiseksi henkilöksi ei määrity vain Suomessa syntynyt tai Suomen kansalainen. Lisäksi yllä olevista esimerkeistä alemmassa myös virkkeen alku suuntaa huomion monikulttuuriseen väestöön. Näin kyseiset esimerkit voi tulkita juuri maahanmuuttotaustaisia koskeviksi edustusväitteiksi, vaikka käytännössä puhutaankin kaikkia koskevasta tasaveroisesta kohtelusta. Tasavertaista kohtelua vaati viisi ehdokasta.

Passiivimuotoisia edustusväitteitä tehtiin muun muassa myös maahanmuuttotaustaisten lasten tukemisesta koulussa, kotouttamisesta, rasismien vastustuksesta ja maahanmuuttotaustaisten työllistymisestä. Passiivimuotoisissa edustusväitteissä siis puolustettiin ja kannatettiin jotakin asiaa ilman, että varsinaisesti mainittiin aikeista toimia asian hyväksi. Kuitenkin se, että kannattaa tai puolustaa jotakin, on vaalikampanjoinnin kontekstissa tulkittavissa pelkän mielipiteen lisäksi vihjauksena siitä, että voisi toimia asian hyväksi. Jossain muussa kontekstissa kyseinen lausuma voitaisiin tulkita vain mielipiteenä asian puolesta.

6.1.5 Motot, iskulauseet ja tärkeiden aiheiden listaukset edustusväitteinä

Myös ehdokkaan esittämät motot, iskulauseet ja tärkeiden aiheiden listaukset voi määrittellä suoriksi edustusväitteiksi. Niissä puolustetaan, kannatetaan tai vastustetaan asioita, mutta ne eroavat muista suorista edustusväitteistä muodoltaan, koska ne eivät tavallisesti muodosta kokonaista virkettä ja ovat siten usein lyhyehköjä. Ja minä- ja me-muotoisista edustusväitteistä ne eroavat myös sillä, ettei niissä nimetä edustuksen tekijää. Suoriksi edustusväitteiksi ne ovat kuitenkin helposti tulkittavissa sen perusteella, mikä rooli motoilla, iskulauseilla ja vastaavilla normaalisti on: ne kiteyttävät puhujan tavoitteen tietyssä asiassa.

Tällaisen kiteytyksen oli tehnyt 12 ehdokasta. Maahanmuuttotaustaisten kotouttaminen oli suosituin aihe, mutta mottoja tai muita sen kaltaisia lausumia oli muun muassa myös monikulttuurisuuden lisäämisestä ja rasismien vastustamisesta:

Kotoutuminen kuntoon (Ehdokas Vas., e).

Integraation puolesta (Ehdokas Kok., e).

Multicultural and International Helsinki (Ehdokas SDP, a).

Kohti monikulttuurista Helsinkiä (Ehdokas Vihr., b).

Ei rasismille (Ehdokas Vas., e).

Mottojen ja vastaavien tiiviys aiheuttaa sen, että niissä asioiden merkityksiä ei selitetä ollenkaan. Ne ovat kuitenkin vahvoja viestejä siitä, kuinka ehdokas itse profiloitua vaalikampanjaansa ja itseään edustajana, koska ne osoittavat ehdokkaan prioriteetin ajettavissa asioissa. Mottojen, iskulauseiden ja tärkeiden aiheiden listauksien avulla ehdokas voi tehokkaasti suunnata kampanjansa samoista aiheista kiinnostuneille äänestäjille.

Analyysin perusteella listattiin siis viisi erilaista suoraa edustusväitettä: Minä-muotoisessa edustusväitteessä ehdokas nimeää itsensä jonkun aihealueen puolesta toimijaksi. Joskus suoran edustusväitteen subjekti oli vastatessa kysymyksessä. Me-muotoisissa edustusväitteissä ehdokas puhui jonkun asian puolesta, mutta nimesi monikon ensimmäisen persoonan aihealueen puolesta toimijaksi. Passiivimuotoisissa edustusväitteissä kyseistä toimijaa ei nimetty ollenkaan. Näin ei tapahtunut myöskään motoissa, iskulauseissa ja tärkeiden aiheiden listauksissa. Mutta vaikka kaikissa suorissa edustusväitteissä ehdokasta

ei *nimetty* edustuksen subjektiksi, niin vaalikampanjointikontekstissa ehdokas *tulkitaan* edustusväitteen subjektiksi.

Ehdokkaat eivät useinkaan puhuneet tiettyjen ihmisryhmien edustamisesta, vaan tiettyjen asioiden ajamisesta. Ajettavien asioiden aihealueista yleisimpiä olivat kotouttaminen ja integraatio, monikulttuurisuuden lisääminen, rasismin vastustaminen, hädänalaisten auttaminen ja maahanmuuttotaustaisten osallisuus päätöksenteossa. Aihealueista puhuttiin tavallisesti yleisluontoisesti, eli ei selitetty, mitä ehdokas ajatteli niiden tarkoittavan tai miten hän arveli voivansa vaikuttaa niihin.

Tulee kuitenkin huomata, ettei aivan kaikki aineiston maahanmuuttotaustaisiin liitettyjä aiheita koskeva teksti ollut sävyiltään maahanmuuttoon tai maahanmuuttotaustaisiin myönteisesti suhtautuvaa. Torjuvasti suhtautuvaa tekstiä oli kuitenkin vain muutamalla ehdokkaalla. Tässä tutkielmassa on tarkasteltu lähemmin niitä tekstejä, jotka on tulkittu positiiviseksi suhtautumiseksi maahanmuuttotaustaisiin liitettyihin asioihin, koska ne on myös tulkittu maahanmuuttotaustaisiin liitettyjen asioiden ajamiseksi.

Suoriksi edustusväitteiksi määrittyi siis puhe joidenkin ihmisten tai asioiden puolesta sekä lausumat, joissa kannatetaan tai vastustetaan jotakin asiaa. Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan ehdokkaiden omasta taustasta kertomista edustusväitteenä, jossa edustusväitteeksi määrittäminen tapahtuu eri logiikalla.

6.2 Oma tausta edustusväitteenä

Oma tausta edustusväitteenä eroaa suorista edustusväitteistä siinä, että ehdokas ei samalla tavalla ilmoita puhuvansa jonkun ihmisen tai asian puolesta. Kun ajatellaan ehdokkaiden ilmaisuja omasta taustastaan edustusväitteenä, tullaankin kosketuksiin edustuksen peilikuvamallin kanssa, jonka mukaan siis edustajan tulisi olla mahdollisimman samankaltainen äänestäjänsä kanssa. Oman maahanmuuttotaustan esittely toimisi edustusväitteenä maahanmuuttotaustaisten asioiden ajamisesta. Kuten teorialuvussa todettiin, peilikuvamallia – tosin iän ja sukupuolen suhteen – kannatti vain alle puolet suomalaisista, mutta joidenkin päätöksenteossa aliedustettujen ryhmien kohdalla

peilikuvamalli kuitenkin sai enemmänkin kannatusta (Bengtsson & Wass 2009, 195–201). Ehdokkaiden motiivi kirjoittaa omasta taustastaan ei tokikaan tule esille aineiston teksteistä, mutta oman taustan esittelyä ajatellaan tässä kohdin tiettyyn ryhmään kuulumisena ja sitä kautta väitteenä kompetenssista ymmärtää ja ajaa tuon ryhmän asioita, vaikkakaan tiettyyn ryhmään kuulumisen ei välttämättä takaa sen hyväksi toimimista (Mattila 2016, 109). Jokisen (2019, 347) mukaan kuitenkin; ”Tavasta, jolla argumentin esittäjä kategorisoi itseään, voi tulkita hänen suhdettaan yleisöön ja määritellä sen, mikä on se yleisö, jota hän pyrkii ensi sijassa puhuttelemaan”. Erityisesti juuri vaalikampanjoinnin kontekstissa tämän voinee ajatella pitävän paikkansa.

Omasta maahanmuuttotaustasta kertominen oli yleisin aineistosta löydettyistä edustusväitteistä 24 ehdokkaan viitatessa jollain tavalla maahanmuuttotaustaansa. Tavallisin tapa oli kertoa synnyinmaa ja muuttaminen sieltä Suomeen. Moni mainitsi, että oli asunut jo pitkään Suomessa:

Olen Nigeriasta yli 30 vuotta sitten Suomeen muuttanut suomalainen (Ehdokas Kok., b).

Olen kotoisin Virosta, mutta asunut Suomessa jo pitkään (Ehdokas Kok., b).

I grew up in Nepal. However, I have lived in Finland for the past 25 years. (Ehdokas RKP, a & b.)

Muutin Suomeen 14-vuotiaana ja vartuin minulle rakkaassa Itä-Helsingissä (Ehdokas Vihr., b).

Before moving to Finland at the beginning of 1988 – – (Ehdokas PS, a).

Viimeiset 25 vuotta olen asunut Suomessa. Olen kotoisin Kurdistanista. (Ehdokas SDP, b.)

Pitkän asuinajan mainitseminen Suomeen muualta muuttamisesta kertomisen yhteydessä voi toisaalta toimia maahanmuuttotaustaisille äänestäjille merkinä siitä, että vaikka kuulutaan kyllä maahanmuuttotaustaisten ryhmään, niin on asuttu Suomessa jo niin pitkään, että kompetenssia toimia suomalaisessa kunnallispolitiikassa lienee syntynyt. Toisaalta asumisaika voi toimia ei-maahanmuuttotaustaisille äänestäjille osoituksena ehdokkaan legitiimiydestä kunnallispolitiikassa toimimiseen Suomessa. Todennäköistä toki onkin, että suuri osa politiikkaan mukaan pyrkivistä maahanmuuttotaustaisista on asunut Suomessa jo pidempään, koska ehdokkaan on koettava olevansa kykeneväinen toimimaan suomalaisilla

poliittisilla areenoilla, mikä monilta vaatinee pidemmän ajan kuin varsinaisen vaalikelpoisuuden saavuttaminen.

Hyvin harva ehdokas määritteli itseään maahanmuuttotaustaiseksi tiettyjen, siihen liitettyjen substantiivimuotoisten termien kautta. Maahanmuuttajaksi – kyseistä termiä käyttäen – itsensä nimesi vain viisi ehdokasta:

Vaikea kysymys maahanmuuttajalle (Ehdokas Vas., e).

Ajan ensisijaisesti pienyrityksien ja maahanmuuttajien asiat, koska itse kuulun kumpaankin ryhmään (Ehdokas Vihr., e).

I consider myself a good example to have a good life in Finland as a Chinese immigrant (Ehdokas PS, a).

Maahanmuuttaja, asunut Suomessa 19 vuotta (Ehdokas PS, c & d).

Monikulttuurisuuden edustaja, yhteiskuntaan onnistuneesti integroitunut maahanmuuttaja (Ehdokas Vihr., c & d).

Yksi ehdokas käytti maahanmuuttaja-termiä leikkisästi vaalilauseessaan: ”Maan muuttaja Helsingin valtuustoon” (Ehdokas Vihr., a). Pakolaiseksi itsensä nimesi vain kaksi ehdokasta: Toinen ehdokkaista kertoi itseään esitellessään, että hänet on valittu eräänä vuonna Vuoden pakolaisnaiseksi (Ehdokas Vas., a, c & d). Toinen käyttää kotisivuillaan aihetunnistetta #ennenolinpakolainen (Ehdokas Vas., a). Muita substantiivimuotoisia maahanmuuttotaustaan liitettyjä termejä ei aineistosta löytynyt. Substantiivimuotoisten termien vähäinen käyttö johtunee eritoten kolmesta syystä: 1) Ehdokkaat saattavat nähdä termit negatiivisesti sävyttyneiksi, tai ainakin ajatellaan, että äänestäjät saattavat mieltää ne negatiivisesti sävyttyneiksi. 2) Ehdokkaat eivät miellä identiteetikseen maahanmuuttajuutta. 3) Ehdokkaat eivät halua profiloitua maahanmuuttajaehdokkaaksi. Kääntäen voisi todeta, että substantiivimuotoisten termien käyttäminen voi johtua ainakin kolmesta syystä: 1) Ehdokas ei koe kyseisiä termejä negatiivisena tai haluaa muuttaa niihin mahdollisesti liitetyn sävyn positiiviseksi. 2) Maahanmuuttajuus on osa ehdokkaan identiteettiä. 3) Ehdokas haluaa profiloitua maahanmuuttajaehdokkaaksi.

Tiettyjen termien käyttämisen, muualla asumisen tai syntymisen ja Suomeen muuttamisen kertomisen lisäksi maahanmuuttotausta ilmaistiin joskus monikulttuurisuuden tai kielen kautta:

Olen itse kahden kulttuurin kasvatti ja puhun suomea kuudentena kielenäni. Olen siis monikulttuurinen. (Ehdokas Vihr., c.)

Stadi on rakas kotikaupunki myös meille 14%:lle, jotka puhumme äidinkielenämme muita kuin kotimaisia kieliä (Ehdokas Vihr., e).

Minulla on monikulttuurinen tausta ja kokeneena ehdokkaana minulla on tuoreita ajatuksia (Ehdokas SDP, e).

In Helsinki, non-Finnish and non-Swedish speaking voters are a growing (14%) minority. How can we participate? (Ehdokas Vas., a.)

Puhumalla monikulttuurisuudesta tai -kielisyydestä ehdokas voi profiloitua maahanmuuttotaustaiseksi, mutta ei profiloitu minkään tietyn muunmaalaisuuden kautta. Maahanmuuttotaustaisia on eri maista, kulttuureista ja etnisyyksistä, joten itsensä profiloiminen tiettyyn ryhmään kuuluvaksi ei välttämättä ole kannattavaa maahanmuuttotaustaisten ääniä tavoittelevalle. Toisaalta ehdokas voi monikulttuurisuudesta tai -kielisyydestä puhumalla myös yrittää välttää jaottelua *suomalaisiin* ja *muunmaalaisiin* esittääkseen itsensä ei vain maahanmuuttotaustaisten edustajana.

Oma tausta voi toimia edustusväitteenä maahanmuuttotaustaisten puolesta, jos ajatellaan edustusta samankaltaisuuden representaatioteorian kautta, jolloin siis edustajan tulee olla mahdollisimman samankaltainen edustettavan kanssa. Jos taas ajatellaan edustusta korvaavuuden representaatioteorian kautta, jolloin keskitytään ennemminkin ehdokkaan kykyihin ja taitoihin, niin edustusväitteinä voidaan ajatella muun muassa oman aiemman toiminnan esittelyä, johon keskitytään seuraavaksi.

6.3 Oma toiminta edustusväitteenä

Edustusväitteeksi voi tulkita myös kertomisen omasta, aiemmasta tai nykyisestä, toiminnasta maahanmuuttotaustaisten asioiden puolesta. Tällaisia mainintoja löytyi kymmenen ehdokkaan tekstistä. Osa ehdokkaista kertoi työskentelevänsä maahanmuuttotaustaisiin liittyvien asioiden parissa:

Tuottan ja järjestän toimintaa, jonka tarkoituksena on edistää maahanmuuttajataustaisten naisten ja perheen integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan (Ehdokas Kok., d).

Tällä hetkellä työskentelen Helsingin Diakonissalaitoksella paperittomien siirtolaisten parissa (Ehdokas Vas., a).

Työskentelyn maahanmuuttotaustaisiin liittyvien asioiden parissa voi nähdä osoituksena sekä kiinnostuksesta aihetta kohtaan että kyseisten asioiden tiedollisesta tai taidollisesta hallitsemisesta. Työn sijaan osa ehdokkaista mainitsi toimimisen maahanmuuttajajärjestöissä tai -yhdistyksissä ja niiden luottamustoimissa. Jopa kolme ehdokasta kertoi kuuluvansa Helsingin maahanmuutto- ja kotouttamisasioiden neuvottelukuntaan, mikä kertoo toimimisesta maahanmuuttotaustaisten asioiden parissa kuntatasolla. Tällaisella kokemuksella voi olla painoarvoa äänestäjän arvioidessa ehdokkaan kiinnostusta maahanmuuttotaustaisiin liitettyjen asioiden hoitamisessa, mutta myös ehdokkaan kyvystä osallistua asioiden hoitamiseen.

Kaksi ehdokasta kuvaili itseään maahanmuuttotaustaisten hyväksi toimivana aktivistina. Aktivismi kertonee vahvastakin kiinnostuksesta asioiden hoitamiseen ja poliittisten teemojen edistämiseen, mutta voi saada äänestäjän epäilemään, onko ehdokas valmis ja kykenevä toimimaan asian hyväksi edustuksellisten kanavien kautta.

Oli yllättävää, ettei omasta toiminnasta maahanmuuttotaustaisten hyväksi kertonut kovinkaan moni ehdokkaista. Toki moni ehdokas ei ole välttämättä toiminut esimerkiksi maahanmuuttotaustaisiin liittyvissä yhdistyksissä tai järjestöissä. Voi olla myös, ettei kyseisen kaltaisesta toiminnasta yksinkertaisesti vain mainittu aineiston teksteissä. Jos ehdokas haluaisi toimia maahanmuuttotaustaisten edustajana, asian hyväksi osallistumisensa esittely voisi olla hyödyllistä.

6.4 Vaalikonevastaukset edustusväitteinä

Aineiston kuntavaaliehdokkaista yli kolme neljäsosaa vastasi jompaankumpaan aineiston vaalikoneista. Sanoma Oyj:n vaalikoneisiin vastasi 35, eli 63,6 prosenttia, tarkastelluista ehdokkaista ja Ylen vaalikoneeseen 33 ehdokasta, eli 60,0 prosenttia. Jompaankumpaan vaalikoneista vastasi 42 ehdokasta, eli 76,4 prosenttia. Yhteensä 26 ehdokasta vastasi sekä Ylen että Sanoma Oyj:n vaalikoneisiin. Kyseiset vaalikoneet valikoituivat aineistoon juurikin siksi, että niin moni ehdokkaista vastasi niihin. Isotalo (2018, 45) on kuitenkin

havainnut, että maahanmuuttotaustaisten ehdokkaiden keskuudessa vastanneiden määrä oli kuitenkin pienempi kuin ”natiiviehdokkailla”.

Helsingin Sanomien vaalikoneessa neljä väittämää tulkittiin erityisesti liittyväksi maahanmuuttoon tai maahanmuuttotaustaisiin: 1) *Helsinkiin voi rakentaa suurmoskeijan, jos siihen ei käytetä kaupungin tai valtion rahaa.* 2) *Helsingin ei tule tarjota perusterveydenhoitoa kaupungissa oleville paperittomille siirtolaisille.* 3) *Koululuokissa tulisi olla ylärajat maahanmuuttajalasten osuudelle.* 4) *Jos valtio tarjoaa turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksen perustamista kotikuntaani, tarjous pitää hyväksyä.*

Ilta-Sanomien vaalikoneessa maahanmuuttoteemaisia väittämiä oli viisi: 1) *Maahanmuuttajataustaisten lasten osuudella koululuokassa pitäisi olla yläraja.* 2) *Kuntani pitää auttaa ihmisiä, vaikka he oleskellisivat Suomessa laittomasti.* 3) *Kotikuntani pitäisi ottaa aktiivisesti vastaan kotoutettavia turvapaikanhakijoita.* 4) *Monikulttuurisuus on kunnalle hyvä asia.* 5) *Suomalaisten auttaminen pitäisi olla etusijalla ulkomaalaisiin verrattuna.*

Ylen vaalikoneessa oli vain yksi aihepiirin väittämä: *oman kuntani tulee ottaa vastaan Suomesta turvapaikan saaneita.* Toki tulee muistaa, että muihin aiheisiin liittyvät väittämät koskettavat myös maahanmuuttotaustaisia, mutta niiden perusteella ei voine tutkia edustusväitteitä maahanmuuttotaustaisista.

Vaalikonevastauksissa ehdokas ei itse ole voinut valita käsiteltävää aihetta, mutta mahdollinen äänestäjä vertailee vaalikonevastauksia omiin mielipiteisiinsä. Jenni Haukio (2012, 18) on kevään 2009 eurovaalien vaalikoneiden sisältöä analysoidessaan havainnoinut, että jos käyttäjät saivat itse keksiä vaalikoneiden kysymyksiä, käsittelivät ne ennemminkin ehdokkaita henkilöinä, kun taas vaalikoneiden tekijöiden kysymykset olivat vaalispesifimpiä pitäytyen perinteisissä politiikka-aiheissa. Haukion (2012, 12–15) mukaan onkin tärkeää huomata, että vaalikoneiden kysymysten kehystäminen vaikuttaa sekä ehdokkaiden (eli vaalikoneen vastaajan) ja käyttäjien poliittiseen ajatteluun. Vaalikonekysymykset ovat jo itsessään tietynlaista tulkintaa todellisuudesta.

Vaalikoneiden idea perustuu ajatukseen, että äänestäjä haluaa löytää mielipiteiltään mahdollisimman samankaltaisen ehdokkaan. Ehdokkaan oletetaan toimivan edustajan toimessaan vaalikoneessa ilmaistujen mielipiteiden mukaisesti. Näin vaalikonevastausten ilmaisemat mielipiteet voidaan nähdä edustusväitteinä näistä asioista. Todellisuudessa vaalikonevastauksista ei voi päätellä, onko ehdokas erityisen kiinnostunut ajamaan vastauksissa käsiteltävää aihetta, koska hän ei ole itse pystynyt vaikuttamaan siihen, mitä kysymykset käsittelevät. Kyseisissä vaalikoneissa ehdokkaat eivät myöskään pystyneet painottamaan tiettyjen kysymysten tärkeyttä. Vaalikonevastaustenkin kohdalla kyse on siis yleisön potentiaalista tulkita ne edustusväitteinä.

Tarkasteltujen vaalikonevastausten perusteella selvä enemmistö ehdokkaista suhtautui maahanmuuttotaustaisiin liitettyihin asioihin tavalla, joka tutkielmassa tulkittiin positiiviseksi suhtautumiseksi. Tällaiseksi on mielletty ne ehdokkaiden vastauksista, joissa kannatetaan esimerkiksi ihmisten auttamista taustasta huolimatta tai turvapaikanhakijoiden vastaanottamista. 42 ehdokkaasta 41 ilmaisi vähintään yhden positiiviseksi tulkittun kannan tarkasteluihin väittämiin. Toisin kuin jotkut muiden kategorioiden edustusväitteistä saattavat tehdä, niin yksittäiset positiiviseksi mielletyt vaalikonevastaukset eivät varmaankaan riitä vakuuttamaan äänestäjää siitä, että ehdokas toimisi maahanmuuttotaustaisten edustajana. Vaalikoneen kysymykset vaikuttavatkin suuresti siihen, kenen puolesta ehdokkaan voi ajatella tekevän edustusväitteitä. Tässä tutkielmassa tarkastelluista vaalikoneista Ylen vaalikoneessa oli vain yksi kysymys, joka sekään ei välttämättä kosketa maahanmuuttotaustaista ehdokasta. Toisaalta Ylen vaalikoneen ehdokasesittelyssä oli muun muassa mahdollisuus vastata kysymyksiin *Miksi juuri sinut kannattaisi valita kunnanvaltuustoon* ja *Mitä asioita haluat edistää tai ajaa tulevalla vaalikaudella*, joten ehdokkaalla oli hyvät mahdollisuudet tuoda ilmi prioriteettinsa edustajana, mutta vaalikoneen käyttäjistä moni ei varmaankaan lue ehdokkaiden esittelysivuja.

Myöskään jonkun vaalikonevastauksen yksiselitteinen määrittäminen positiiviseksi suhtautumiseksi ei ole kiistatonta. Vaalikoneiden kysymykset saatetaan lukea tai tulkita väärin, tai ne voivat olla monitulkintaisia ja huonosti muotoiltuja, jolloin vastauksien kirjo voi olla suuri. Viimeisimmästä esimerkkinä aineistossa oli Helsingin Sanomien vaalikoneen väittäminen *Helsinkiin voi rakentaa suurmoskeijan, jos siihen ei käytetä kaupungin tai valtion rahaa*. Väitteen kaksiosainen muotoilu on kuitenkin vaalikonekysymykseksi ongelmallinen, koska on monitulkintaista, mihin kysymyksessä vastaaja kertoo mielipiteensä:

suurmoskeijan rakentamiseen vai sen julkiseen rahoittamiseen. Täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevat voivat tarkoittaa, että hyväksyvät moskeijan rakentamisen, kunhan siihen ei käytetä julkisia varoja. Toisaalta vastaus saattaa oikeastaan olla vain myönteinen kanta väitteen päälauseeseen moskeijan rakentamisesta ylipäätään. Jokseenkin tai täysin eri mieltä oleva taas voi tarkoittaa, että vastustaa suurmoskeijan rakentamista oli rahoitus mistä tahansa. Toisaalta kielteisen kannan vastannut saattaakin kannattaa moskeijan rakentamista – ja juuri julkisin varoin. Tätä kantaa perusteltiin muun muassa sillä, että julkinen rahoitus varmistaa, että rahoitus tulee luotettavasta lähteestä. Ehdokkaiden kommentteista saattoi huomata, että välillä vastakkaisia mielipiteitä puolustettiin samoin perustein ja välillä yhtenevää mielipidettä puolustettiin vastakkaisin perustein. Sama monitulkintaisuuden ongelma koskee myös vaalikoneita tekevää äänestäjää.

Vaalikoneisiin liittyvistä ongelmista huolimatta ne ovat nykypäivänä monelle tärkeä osa ehdokkaan valinnassa – erityisesti nuorille aikuisille (Borg, 2018). Ne ovat monelle äänestäjälle tapa ottaa selvää ehdokkaan edustamista mielipiteistä. Niinpä vaalikonevastauksia kannattaneenkin tulkita myös edustusväitteiden näkökulmasta.

6.5 Moninaiset edustusväitteet

Analyysin perusteella edustusväitteet jaettiin suoriin edustusväitteisiin, omaan taustaan edustusväitteenä, omaan toimintaan edustusväitteenä ja vaalikonevastauksiin edustusväitteinä, jotka erosivat toisistaan sekä muodon että sisällön perusteella. Kaikkia mainittuja edustusväitteitä ajateltiin ehdokkaan tekeminä edustusväitteinä, joiden subjektina oli ehdokas itse ja objektina maahanmuuttotaustaiset helsinkiläiset.

Asioiden kategorisointi vetää rajalinjoja, joita yksittäistapaukset eivät aina noudata. Niinpä tässäkin tutkielmassa kaikki aineiston edustusväitteiksi tulkittavat kohdat eivät mahdu yllä esitettyihin edustusväitteiden kategorioihin. Esitysväitteet eivät myöskään välttämättä kuulu vain yhteen kategoriaan, vaan niissä voi olla elementtejä useammasta.

Kuten todettua, edustusväitteissä hyvin ei useinkaan vain julistauduttu maahanmuuttotaustaisten ehdokkaaksi, vaan edustajuus esitettiin jonkun aihepiirin hoitamisen kautta. Tärkeimpinä aihealueina aineistossa näyttäytyivät kotouttaminen ja

integraatio, joita tässä tutkielmassa on käsitelty samaa tarkoittavana, koska niin myös ehdokkaat käyttivät niitä synonyymeina, vaikka jonkinasteisia merkityseroja termeillä voidaankin nähdä (ks. esim. Saukkonen, 2013), monikulttuurisuus, rasismin ja syrjinnän vastustaminen, hädänalaisten auttaminen, suomen kielen opetus, työmahdollisuudet ja päätöksentekoon osallisuus. Ehdokkaat eivät määritelleet, mitä ajattelivat tietyn aihealueen tarkoittavan. He eivät myöskään määritelleet sitä, millaisin toimin he edustajana voisivat tai aikoisivat vaikuttaa kyseiseen asiaan. Välttämättä kaikki mainitut aihealueet eivät edes kuulu kunnallispolitiikan piiriin. Voi tosin hyvinkin olla, ettei mahdollinen äänestäjä kiinnitä näihin asioihin huomiota, joten niillä ei siten varsinaisesti ole edustusväitteiden tulkitsemisen kanssa niin paljon merkitystä.

Aihealueita, joita tutkittujen ehdokkaiden teksteissä käsiteltiin odotusten vastaisesti hyvin vähän tai ei ollenkaan, olivat muun muassa maahanmuuttotaustaisten harrastus-, järjestö- ja yhdistystoiminnan tärkeys, uskonto ja ikääntyneet maahanmuuttotaustaiset. Myös oman puolueen linjaan maahanmuuttotaustaisia koskevissa asioissa viitattiin erittäin harvoin, mikä saattaa kertoa siitä, etteivät ehdokkaat olleet kovin kiinnittyneitä puolueisiinsa.

48 ehdokkaasta, jolta siis löytyi tutkitut verkkosivustot, 46:n voi tulkita tehneen ainakin yhden edellä esitellyn edustusväitekategorioiden mukaisen edustusväitteen. Edelleen tulee kuitenkin muistaa, ettei ehdokkaan sanomisten tulkinta edustusväitteeksi tarkoita, että hän tulisi toimimaan maahanmuuttotaustaisten edustajana – tai edes väittäisi itse niin. Sen sijaan voi ajatella 46 ehdokkaan ilmaisseen jotain, jonka yleisö voi tulkita edustusväitteeksi. Luku on suuri, joten kannattaa pitää mielessä myös se, että tämä tutkielma koski vain maahanmuuttotaustaisiin liittyviä edustusväitteitä, joten todellisuudessa ehdokkaan muita aiheita koskeva materiaali – ja täten muita aiheita koskevat edustusväitteet – ovat voineet olla paljon lukuisampia. Tutkimuksen perusteella ei siis voida määritellä tiettyjä ehdokkaita juuri maahanmuuttotaustaisten edustajaksi.

Voidaan kuitenkin sanoa, että maahanmuuttotaustaisten ehdokkaiden voitiin tulkita tehneen moninaisia edustusväitteitä maahanmuuttotaustaisten puolesta. Voidaankin kuvitella, että koska edustusväitteet eivät olleet muodoltaan *minä edustan maahanmuuttajia* kaltaisia, niin äänestäjän täytynee tulkita ehdokkaan sanomisista useampia edustusväitteitä ajatellakseen, ehdokkaan toimivan maahanmuuttotaustaisten ehdokkaana.

7 YHTEENVETO

Tämän maisterintutkielman tutkimustehtävänä oli analysoida maahanmuuttotaustaisten kuntavaaliehdokkaiden esittämiä maahanmuuttotaustaan liittyviä edustusväitteitä. Edustusväitteet ajateltiin yleisön tekemän konstruoinnin kautta, eli ne eivät välttämättä olleet ehdokkaan tarkoituksellisia väitteitä. Analyysin perusteella aineiston maahanmuuttotaustaan liittyviin aiheisiin kytkeytyvät edustusväitteet jakautuivat neljään eri kategoriaan: suorat edustusväitteet, oma tausta edustusväitteenä, oma toiminta edustusväitteenä ja vaalikonevastaukset edustusväitteinä.

Suorissa edustusväitteissä lausuman sisällössä ilmaistiin puhuttavan tai toimittavan joidenkin ihmisten ja asioiden puolesta tai puolustettavan, kannatettavan tai vastustettavan jotakin asiaa. Kuten Mattilakin (2016, 111) on havainnut edustusväitteistä, tässäkin tutkielmassa voitiin todeta, etteivät ehdokkaat käytännöllisesti katsoen koskaan käyttäneet edustusväitteitä sanamuodoilla *Minä edustan maahanmuuttajia* tai *Minä olen maahanmuuttajien ehdokas*, vaan ne ilmaistiin jonkun maahanmuuttotaustaisiin liitetyn aihealueen kautta. Suoria edustusväitteitä tehtiin erityisesti monikulttuurisuuden puolustamisesta ja kotouttamisen tärkeydestä. Suorat edustusväitteet jaettiin viiteen alakategoriaan niiden rakenteen mukaan: 1. Minä-muotoisissa edustusväitteissä ehdokas nimesi lausumassa itsensä edustuksen toteuttajaksi. Tällaisia edustusväitteitä teki viisitoista ehdokasta. 2. Joskus väitteen subjekti määrittyi ehdokkaalle esitetyssä kysymyksessä ja objekti ehdokkaan vastauksessa. Kahdeksan ehdokkaan aineistosta löytyi kyseisenlainen edustusväite. 3. Me-muotoisissa edustusväitteissä ehdokas nimesi edustuksen toteuttajaksi *meidät*. Tätä tyyliä käytti seitsemän ehdokasta. 4. Passiivimuotoisessa edustusväitteessä ehdokas ei nimeä edustukselle tekijää. Ne olivat yleinen edustusväitetyyppi aineistossa, sillä niitä teki 22 ehdokasta. 5. Kaksitoista ehdokasta ilmaisi edustusväitteen maahanmuuttotaustaisista mottona, iskulauseena tai tärkeiden aiheiden listauksessa.

Havaittiin myös, että maahanmuuttotaustaan liittyvistä aiheista ehdokkaat suorissa edustusväitteissä käsitelivät eniten kotouttamista ja integraatiota, monikulttuurisuutta, rasismia ja syrjinnän vastustamista, hädänalaisten auttamista, maahanmuuttotaustaisten työmahdollisuuksia sekä osallisuutta päätöksentekoon. Näitä voinee pitää aiheina, joita maahanmuuttotaustaiset ehdokkaat pitävät maahanmuuttotaustaan liittyvistä aiheista

tärkeimpinä edustuskohteina. Olisikin mielenkiintoista verrata niitä maahanmuuttotaustaisten äänestäjien tärkeinä pitämiin aiheisiin, mutta sen suuntaista tutkimusta ei löydetty käytettäväksi.

Oma tausta edustusväitteenä toimi edustuksen peilikuvamallin mukaisesti, eli ehdokkaan oma maahanmuuttotausta olisi merkinä maahanmuuttotaustaisten edustamisesta, vaikka ehdokas ei sellaiseksi itseään määrittäisi. Ehdokkaista 24 viittasi omaan maahanmuuttotaustansa. Tavallisin tapa oli kertoa siitä Suomeen muuttamisen tai Suomessa asumisen kautta. Usein korostettiin asumisajan pituutta. Vain harva määritteli itsensä maahanmuuttotaustaan liitettyjen substantiivien avulla.

Omasta aiemmasta toiminnasta maahanmuuttajataustaisten hyväksi työssä tai vapaa-ajalla kertoi kymmenen ehdokasta. Se ei siis muodostanut kovin tärkeää edustusväiteryhmää, mikä ei vastannut ennako-oletusta.

Vaalikonevastauksia tutkittiin edustusväitteinä, joissa ehdokas ilmaisee kantansa tietyistä asiasta ja yleisö voi tulkita myönteisen kannan edustusväitteenä. Vaalikonevastauksiin edustusväitteenä liittyy joitakin pulmia, mutta ne nähtiin silti tärkeäksi näkökannaksi vaalikoneiden yleistyneen käytön takia.

Jos jätetään varsinaiset vaalikonevastaukset pois laskusta ja keskitytään vain teksti- ja puhemateriaaliin, jota siis löytyi 45 ehdokkaan kohdalta, niin edustusväitteen voidaan tulkita tehneen 37 ehdokkaan. Verrattuna siihen viiteen prosenttiin ulkomaalaistaustaisia ehdokkaita, joiden Sipinen ja Wass (2018, 67) kertoivat katsoneen itsensä pääasiallisesti jonkun tietyn väestöryhmän edustajaksi, voidaan sanoa, että 37 ehdokasta 45:stä on paljon. Lukujen vertaaminen ei kuitenkaan tarkoita, että ne kertoisivat samasta asiasta: Sipisen ja Wassin luku kertoo siitä, kuinka moni ulkomaalaistaustainen ehdokas määrittelee itsensä jonkun tietyn väestöryhmän – ei siis välttämättä juuri ulkomaalaistaustaisten – edustajaksi. 37 ehdokasta sen sijaan kertoo siitä, kuinka moni aineiston ehdokkaista *voisi* tekemänsä edustusväitteen mukaan määrittäytyä maahanmuuttotaustaisten ehdokkaaksi. Weiden (2009, 86) haastattelututkimuksen mukaan osa suurempien kaupunkien valtuutetuista määrittelee maahanmuuttotaustan ainakin yhdeksi poliittisen motivaationsa ja edustajana toimimisen lähtökohdaksi, kun taas pienemmissä kunnissa se oli hyvin vähäistä. Tässä maisterintutkielmassa selvitettiin ainoastaan Helsingin kuntavaaliehdokkaiden tekemiä

edustusväitteitä, mikä hyvin luultavasti nosti niiden esiintyvyyksiä. Ei pidä myöskään unohtaa, että tämä tutkielma koski vain maahanmuuttotaustaan liittyviin aiheisiin kytkeytyviä edustusväitteitä, mutta että tarkasteltujen ehdokkaiden voidaan tulkita tehneen edustusväitteitä myös lukuisiin muihin aiheisiin ja ihmisryhmiin liittyen.

Kun puhutaan alieduksesta, niin tavallisesti ajatellaan edustuksen peilikuvamallin mukaisesti, että edustuksen varmistamiseksi edustuslaitoksen tulisi vastata koostumukseltaan sen edustamia ihmisiä. Aliedustuksen poistamiseksi maahanmuuttotaustaisten äänestäjien tulisi niin ollen äänestää maahanmuuttotaustaisia ehdokkaita. Koska edustajan ja edustettavan identiteetin samankaltaisuuden ei kuitenkaan aina nähdä takaavan, että edustaja todellisuudessa ajaisi edustettavan asioita, niin aliedustuksen vähentämisessä kannattanee huomioida myös intressiedustus ja asiantuntijaedustus. Eli maahanmuuttotaustaisen äänestäjän kannattaisi äänestää eritoten sellaista maahanmuuttotaustaista ehdokasta, joka tekee edustusväitteitä oman taustansa lisäksi myös maahanmuuttotaustaisiin liitetyistä asioista ja omasta kompetenssistaan toimia maahanmuuttotaustaisten ehdokkaana. Tästä johtuen maahanmuuttotaustaisen ehdokkaan, joka haluaa profiloitua juuri maahanmuuttotaustaisten ehdokkaaksi, kannattaisi tehdä suorita edustusväitteistä, edustusväitteitä omasta taustastaan ja edustusväitteitä omasta aiemmasta toiminnastaan liittyen maahanmuuttotaustaan.

Tutkielman aineistosta kategorisoiduista edustusväitetyypeistä nämä kolme soveltunevat muidenkin poliittisten edustusväitteiden tutkimiseen. Tarkoitus ei ole kuitenkaan esittää, että nämä kolme edustusväitekategoriata olisivat ainoat mahdolliset kategoriat. Mahdollisesti niitä voi käyttää myös tutkimuksen ulkopuolella: ehkä näiden kategorioiden avulla ehdokas voisi suunnitella vaalikampanjaansa argumentaatiota ainakin silloin, jos tavoittelee tietyn äänestäjäkunnan ääniä.

LÄHTEET

- Ankersmit, F. R. (2002): *Political Representation*. Stanford: Stanford University Press.
- Bengtsson, Åsa ja Wass, Hanna (2009): Äänestäjien edustusta koskevat odotukset. *Politiikka* 51:3, 187–207.
- Bloemraad, Irene ja Schönwälder, Karen (2013): Immigrant and Ethnic Minority Representation in Europe: Conceptual Challenges and Theoretical Approaches. *West European Politics* 36:3, 564–579. DOI: 10.1080/01402382.2013.773724
- Borg, Sami (2018): *Kuntavaalitutkimus 2017*. Helsinki: KAKS - Kunnallisanalan kehittämissäätiö.
- Bäck, Henry ja Soininen, Maritta (1998): Immigrants in the Political Process. *Scandinavian Political Studies* 21:1, 29–50. DOI: 10.1111/j.1467-9477.1998.tb00002.x
- Castiglione, Dario (2012): Giving Pitkin her due: What the ‘representative claim’ get right, and what it risk missing. Artikkelissa Schaap, Andrew: *Critical Exchange on Michael Saward’s The representative claim*. *Contemporary Political Theory* 11:1, 109–127, 118–122.
- Ciornei, Irina. (2014): The Political Candidacy of EU Migrants in their European Countries of Residence. The Case of British and Romanians Standing in Spanish Local Elections. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 40:9, 1375–1393. DOI: 10.1080/1369183X.2013.857594
- Dancygier, Rafaela M., Lindgren, Karl-Oskar, Oskarsson, Sven ja Vernby, Kare (2015): Why Are Immigrants Underrepresented in Politics? Evidence from Sweden. *American Political Science Review* 109:4, 703–724. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0003055415000404>
- Disch, Lisa (2012): The ‘constructivist turn’ in political representation. Artikkelissa Schaap, Andrew: *Critical Exchange on Michael Saward’s The representative claim*. *Contemporary Political Theory* 11:1, 109–127, 114–118.
- Goodin, Robert E. (2004): Representing Diversity. *British Journal of Political Science* 34:3, 453–468.
- Haukio, Jenni (2012): Suomalaisten vaalikoneiden sisällöt: mediajatkeista kohti yksilöllistä yhteisöllisyyttä. *Politiikka* 54:1, 5–23.
- Helsingin Sanomien kuntavaalit 2017 vaalikone. <https://www.vaalikone.fi/kunta2017/> Viitattu 31.10.2017.
- Iltta-Sanomien kuntavaalit 2017 vaalikone. <https://www.vaalikone.fi/kunta2017/is/> Viitattu 31.10.2017.
- Isotalo, Veikko (2018): Maahanmuuttajataustaisten ehdokkaiden osallistuminen ja vaalimenestys Helsingin kuntavaaleissa 2017. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201810303453>
- Jokinen, Arja (2016a): Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen: *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 249–266.

- Jokinen, Arja ja Juhila, Kirsi (2016) Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen: Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 267–310.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi ja Suoninen, Eero (2016a): Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen: Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 23–50.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi ja Suoninen, Eero (2016b): Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi (2016): Tutkijan positiot. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen: Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 411–443.
- Juhila, Kirsi ja Suoninen, Eero (2016): Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen: Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 445–463.
- Laaksonen, Salla ja Nelimarkka, Matti (2018): Omat ja muiden aiheet: Laskennallinen analyysi vaalijulkisuuden teemoista ja aiheomistajuudesta. *Politiikka* 60:2, 132–147.
- Kestilä-Kekkonen, Elina, Sipinen, Josefina, Borg, Sami, Tiihonen, Aino ja Wass, Hanna (2018): Kuntademokratiaindikaattorit 2017. Oikeusministeriön julkaisu 6:2018, 50–81. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-680-2>
- Kestilä-Kekkonen, Elina, Sipinen, Josefina ja Tiihonen, Aino (2018): Ehdokkaiden motiivit ja voimavarat. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina, Josefina Sipinen, Sami Borg, Aino Tiihonen ja Hanna Wass: Kuntademokratiaindikaattorit 2017. Oikeusministeriön julkaisu 6:2018, 20–49. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-680-2>
- Klarenbeek, Lea M. ja Weide, Marjukka (2019): The participation paradox: demand for and fear of immigrant participation. *Critical Policy Studies*, 1–19. DOI: 10.1080/19460171.2019.1569540
- Kotimaisten kielten keskus: Puolueiden nimet ja lyhenteet. <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/262> Viitattu 14.11.2020.
- Mansbridge, Jane (2003): Rethinking Representation. *American Political Science Review* 97:4, 515–528.
- Martikainen, Tuomas. (2009): Eettisiä kysymyksiä maahanmuuttotutkimuksessa. *Elore* 16:2. <https://doi.org/10.30666/elore.78813>
- Mattila, Maija (2016): Kansanedustajien edustamisväitteet eduskunnan Talvivaara-keskusteluissa. *Politiikka* 58:2, 103–114.
- Meriluoto, Taina ja Litmanen, Tapio (toim.) (2019): .Osallistu!: Pelastaako osallistaminen demokratian?. Tampere: Vastapaino.
- Oikeusministeriö: Kuntavaalit 2017. https://tulospalvelu.vaalit.fi/KV-2017/fi/ladattavat_tiedostot_ ehd.html
- Phillips, Anne (1995): *The Politics of Presence*. Oxford: Clarendon Press.
- Pietikäinen, Sari ja Mäntynen, Anne (2019): Uusi kurssi kohti diskurssia. Tampere:

Vastapaino.

- Pirkkalainen, Päivi, Wass, Hanna ja Weide, Marjukka (2016): Suomen somalit osallistuvina kansalaisina. *Yhteiskuntapolitiikka* :1, 69–77.
- Pitkin, Hanna Fenichel (1967): *The Concept of Representation*. Berkeley ja Los Angeles, University of California Press.
- Saukkonen, Pasi (2007): *Politiikka monikulttuurisessa yhteiskunnassa*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Saukkonen, Pasi (2013): *Erilaisuuksien Suomi: Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saward, Michael (2010): *The Representative Claim*. New York, Oxford University Press.
- Saward, Michael (2012): Claims and constructions. Artikkelissa Schaap, Andrew: *Critical Exchange on Michael Saward's The representative claim*. *Contemporary Political Theory* 11:1, 109–127, 123–127.
- Schweber, Howard (2016): *The Limits of Political Representation*. *American Political Science Review* 110:2, 382–396.
- Sipinen, Josefina ja Wass, Hanna (2018): Ulkomaalaistaustaiset äänestäjät ja ehdokkaat. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, Elina, Josefina Sipinen, Sami Borg, Aino Tiihonen ja Hanna Wass: *Kuntademokratiaindikaattorit 2017*. Oikeusministeriön julkaisu 6:2018, 50–81. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-680-2>
- Strandberg, Kim and Carlson, Tom (2017): Expanding the Online Political Demos but Maintaining the Status Quo? Internet and Social Media Use by Finnish Voters Prior to Elections 2003–2015. *Scandinavian Political Studies* 40:1, 82–106.
- Street, Alex (2014): Representation Despite Discrimination: Minority Candidates in Germany. *Political Research Quarterly* 67:2, 374–385. DOI:10.1177/1065912913511863
- Suoninen, Eero (2016a): Kielenkäytön vaihtelevuuden analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen: *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 51–74.
- Suoninen, Eero (2016b): Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen: *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 221–248.
- Thompson, Simon (2012): Making representation. Artikkelissa Schaap, Andrew: *Critical Exchange on Michael Saward's The representative claim*. *Contemporary Political Theory* 11:1, 109–127, 111–114.
- Tilastokeskus a: Ehdokkaiden ja valittujen tausta-analyysi kuntavaaleissa 2017. https://www.stat.fi/til/kvaa/2017/04/kvaa_2017_04_2017-04-27_kat_001_fi.html Viitattu 14.4.2020.
- Tilastokeskus b: Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain, 1990-2019. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen_Maahanmuuttajat_ja_kotoutuminen/maakoto_pxt_11vu.px/ Viitattu 14.10.2020.
- Tilastokeskus c: Maahanmuuttajat väestössä. <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/>

maahanmuuttajat-vaestossa.html Viitattu 14.10.2020.

Tilastokeskus d: Väestörakenne 2017. http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2017/vaerak_2017_2018-03-29_fi.pdf Viitattu 4.11.2020.

Tilastokeskus e: Äänestäneet kuntavaaleissa 2017. https://www.stat.fi/til/kvaa/2017/05/kvaa_2017_05_2017-05-05_kat_001_fi.html Viitattu 4.11.2020.

Urbinati, Nadia (2006): Representative Democracy: Principles and Genealogy. Chicago: University of Chicago Press.

Uusitalo, Niina, Hapuli, Noora, Huhtala, Saana, Kannisto, Ida, Kaskimaa, Paula, Koskinen, Minea, Kotro, Petra, Kupias, Aino-Maija, Kykkänen, Valtteri, Laine, Sirkka, Mannersola, Mira, Melkko, Jannika, Mäkipää, Säde, Niemela-Nyrhinen, Jenni, Rönkä, Reetta, Salmi, Sara, Siltamäki, Tuija, Syvänen, Salla ja Talassalo, Milla (2017): Vaaliterveisiä olohuoneesta: Kuntavaaliehdokkaiden viestintä Ylen vaaligallerian videoissa. Media & viestintä : kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen lehti, 40:1–2, 64–75.

Weide, Marjukka (2009): Ulkomailla syntyneenä suomalaisessa kunnallispolitiikassa. Maahanmuuttotaustaisten kunnanvaltuutettujen edustajuuskäsitykset, motivaatio sekä suhde maahanmuutto- ja kulttuuritaustansa puheessa politiikasta toimimisesta. Helsinki: Kuntaliitto. Viitattu 3.1.2020. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2009/1474-ulkomailla-syntyneena-suomalaisessa-kunnallispolitiikassa-acta-nro-214>

Weide, Marjukka (2011): Maahanmuuttaneet vaaleissa. Poliitikka: Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu 53:1, 55–62. <http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.jyu.fi/se/p/politiikka/53/1/maahanmu.pdf>

Ylen kuntavaalit 2017 vaalikone. <https://vaalikone.yle.fi/kuntavaalit2017/> Viitattu 31.10.2017